

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Katowicach

LKA.410.017.01.2019

Paweł Silbert
Prezydent Miasta Jaworzna
Urząd Miejski w Jaworznie
ul. Grunwaldzka 33
43-600 Jaworzno

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/014 – Lokalne bezpieczeństwo energetyczne

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Miejski w Jaworznie ¹ ul. Grunwaldzka 33, 43-600 Jaworzno
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Silbert, Prezydent Miasta Jaworzna ² od 10 listopada 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Wykonanie obowiązku planowania zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy. 2. Kształtowanie polityki ekonomicznej gminy. 3. Działania w zakresie zapewnienia dostępności energii, ciepła i gazu. 4. Działania w zakresie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe. 5. Działania w zakresie udziału klastrów energii w zapewnieniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2015 r. do 30 czerwca 2019 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontroler	Anna Loppe, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/145/2019 z 29 maja 201 r.

(akta kontroli str. 1-6)

¹ Zwany dalej „Urzędem”.

² Zwany dalej „Prezydentem”.

³ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Mieście Jaworzno⁵ zadania w zakresie planowania energetycznego w okresie objętym kontrolą realizowano w większości zgodnie z przepisami. *Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną, paliwa gazowe i inne Gminy Jaworzno* przyjęto we wrześniu 2001 r.⁶, a ich aktualizację przeprowadzono w maju 2012 r.⁷ oraz w grudniu 2016 r.⁸ Przyjęcie *Aktualizacji założeń planu* z 2016 r. nastąpiło z ponad półtorarocznym opóźnieniem w stosunku do terminu wynikającego z ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. *Prawo energetyczne*⁹, co jednak nie miało negatywnego wpływu na zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, ciepła i gazu odbiorcom końcowym. Zapewniona została spójność pomiędzy treścią *Aktualizacji założeń planu* z 2016 r. z zapisami dotyczącymi bezpieczeństwa energetycznego zawartymi w pozostałych obowiązujących dokumentach strategicznych Miasta.

Działania podejmowane w celu zapewnienia dostępności energii elektrycznej, ciepła i gazu w latach 2016 - 2018 były zgodne z *Aktualizacją założeń planu* z 2016 r. i dawały możliwość potencjalnym odbiorcom energii dostępu do sieci energetycznych. W Mieście zwiększyła się długość sieci: ciepłowniczych¹⁰, elektroenergetycznych i gazowniczych. Wzrósł udział sieci preizolowanych w sieciach ciepłowniczych. Nastąpił również wzrost liczby odbiorców korzystających z infrastruktury sieciowej..

W Mieście podejmowano również działania na rzecz ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko procesów dostaw ciepła, energii elektrycznej i gazu. Znacznie zwiększyła się liczba instalacji odnawialnych źródeł ciepła¹¹. Część objętych kontrolą zadań (ok. 1/3) nie została jednak zrealizowana zgodnie z założeniami przyjętymi w dokumentach strategicznych Miasta, a dotyczyło to w głównej mierze zadań przewidzianych w *Planie Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jaworzno*¹². Wskutek niezapewnienia monitoringu realizacji PGN, nie jest możliwa także ocena skuteczności podejmowanych działań.

Realizacja programów ograniczenia niskiej emisji obowiązujących w okresie objętym kontrolą nie spowodowała osiągnięcia zakładanych efektów ekologicznych - według informacji Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Jaworzno jest nadal obszarem występowania przekroczeń poziomu dopuszczalnego średniorocznego pyłu zawieszonego PM_{2,5} i PM₁₀ oraz poziomu docelowego dla średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu¹³.

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Miasto na prawach powiatu, zwane dalej „Miastem” lub „Gminą”.

⁶ Uchwała Rady Miejskiej w Jaworznie Nr XL/699/2001 z 27 września 2001 r.

⁷ Uchwała Rady Miejskiej w Jaworznie Nr XXI/256/2012 z 31 maja 2012 r.

⁸ Uchwała Rady Miejskiej w Jaworznie Nr XXIV/357/2016 z 22 grudnia 2016 r., zwanej dalej Aktualizacją założeń planu z 2016 r.

⁹ Dz. U. z 2019 r., poz. 755 ze zm., zwanej dalej „Prawem energetycznym”.

¹⁰ Przesyłowej i rozdzielczej.

¹¹ Zwanych dalej „OZE”.

¹² Przyjętym uchwałą Nr XIV/188/2015 RM z 26 listopada 2015 r., zwanym dalej „PGN”. PGN został zaktualizowany uchwałą Nr XXIV/358/2016 RM z 22 grudnia 2016 r.

¹³ Według rocznych ocen jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi, obejmujących lata 2014-2018

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe¹⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykonanie obowiązku planowania zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy

1.1 Stan infrastruktury energetycznej oraz sposób zaopatrzenia odbiorców w nośniki energii

Opis stanu
faktycznego

Miasto w latach 2014-2018 obejmowało obszar 152,5 km². W okresie tym liczba mieszkańców *Miasta* zmalała o 3 850 osób (tj. o 4,2%), z 92 161 osób na koniec 2014 r. do 88 311 osób na koniec w 2018 r., a liczba mieszkańców na km², zmalała odpowiednio z 604 osób do 579 osób (tj. o 4,1%).

(akta kontroli str. 52)

Zgodnie z *Aktualizacją Założeń do Planu Zaopatrzenia* rozwój systemów energetycznych na terenie *Miasta* może być utrudniony m.in. przez:

- akweny i cieki wodne, w tym rzekę Przemszę płynącą wzdłuż zachodniej granicy *Miasta* oraz Białą Przemszę płynącą wzdłuż granicy północnej; wody stojące, np. zbiorniki wodne spełniające głównie funkcje rekreacyjno-sportowe, w tym największy z nich Zalew Sosina o powierzchni 0,44 km² utworzony w wyrobisku dawnej piaskowni, mogą stanowić utrudnienie dla rozbudowy systemu ciepłowniczego i gazowniczego;
- rzeźbę terenu, która może stanowić utrudnienie, szczególnie dla rozbudowy sieci ciepłowniczej; Jaworzno leży w południowo-wschodniej części Wyżyny Śląskiej, na wysokości od ok. 240 do 335 m n.p.m. W ukształtowaniu powierzchni *Miasta* dominują dwa typy form: niewysokie pagórki i podłużne garby o krótkich, stromych stokach oraz płaskie równiny. Na terenie Jaworzna znajduje się 15 wzniesień;
- obszary występowania dawnego płytkiego kopalnictwa węgla kamiennego¹⁵, powodującego zagrożenie szkodami górniczymi;
- znajdujące się w Jaworznie tereny chronione¹⁶: obszary przyrody chronionej¹⁷, kompleksy leśne, obszary urbanistyczne objęte ochroną konserwatorską oraz zabytki architektury, obszary objęte ochroną archeologiczną, cmentarze, tereny kultu religijnego, tereny zamknięte: wojskowe i PKP.

(akta kontroli str. 573-576)

¹⁴ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁵ W tym obszary zlikwidowanej Kopalni Węgla Kamiennego Jan Kanty.

¹⁶ W niektórych przypadkach prowadzenie elementów systemu zaopatrzenia w ciepło jest całkowicie niemożliwe, a dla pozostałych jest utrudnione, wymagając dodatkowych zabezpieczeń potwierdzonych odpowiednimi uzgodnieniami i pozwoleniami. W przypadku obszarów objętych ochroną konserwatorską utrudnione może być prowadzenie działań termorenowacyjnych obiektów. W każdym przypadku konieczne jest prowadzenie uzgodnień z konserwatorem zabytków.

¹⁷ Obszary przyrody chronionej w granicach administracyjnych Jaworzna stanowią: rezerwat przyrody „Dolina Żabnika”, obszar chronionego krajobrazu: kompleks leśny „Dobra Wilkoszyn”, powierzchniowy pomnik przyrody „Uroczysko Sodowa Góra”, 39 pomników przyrody – pojedyncze drzewa lub grupy drzew, użytki ekologiczne: „Remiza leśna Bucze” i „Zakola Białej Przemszy”, obszar Natura 2000 – Łąki w Jaworznie.

Zaopatrzenie w energię w Gminie w okresie objętym kontrolą zapewniały¹⁸:

a) System ciepłowniczy:

Na koniec 2015 r.¹⁹ 43,85% odbiorców w *Mieście* było zaopatrywanych w ciepło za pomocą miejskiego systemu ciepłowniczego, 12,53% poprzez gaz sieciowy, 33,71% za pomocą ogrzewania węglowego, 0,92% za pomocą OZE, 2,79% poprzez ogrzewanie elektryczne i 6,21% za pomocą innych źródeł ciepła²⁰.

Struktura źródeł ciepła przedstawiała się na koniec 2015 r. w *Mieście* następująco: działały dwa systemowe źródła ciepła: Elektrownia Jaworzno II i Elektrownia Jaworzno III wchodzące w skład TAURON Wytwarzanie S.A.²¹ - Oddział Elektrownia Jaworzno III, 67 kotłowni lokalnych oraz indywidualne źródła ciepła²² (niska emisja).

Źródłem centralnego systemu ciepłowniczego w Jaworznie były Elektrownie należące do TAURON Wytwarzanie – Oddział Elektrownia Jaworzno III. Właścicielem sieci systemu ciepłowniczego Jaworzna była Spółka Ciepłowniczo-Energetyczna Jaworzno III Sp. z o.o.²³, która wchodziła w skład grupy kapitałowej TAURON Polska Energia S.A. Spółka ta rozprowadzała na terenie miasta ciepło produkowane przez Elektrownię Jaworzno II i Elektrownię Jaworzno III w oparciu o nośnik ciepła jakim była gorąca woda.

Długość eksploatowanych sieci ciepłowniczych przesyłowej i rozdzielczej w latach 2015-2018 systematycznie rosła: z 83,73 km na koniec 2015 r. do 93,09 km na koniec 2018 r. (wzrosła o 11,2%), a długość eksploatowanych przyłączy do budynków wzrosła z 5,57 km do 7,43 km (o 33,4%). Wzrósł również udział sieci preizolowanych w sieciach ciepłowniczych z 66,34% w 2015 r. do 70,10% w 2018 r.

Zamówiona moc cieplna z miejskiego systemu ciepłowniczego wynosiła 143,49 MW na koniec 2015 r. oraz 138,41 MW na koniec 2018 r. (zmniejszyła się o 3,54% na skutek działań termomodernizacyjnych). Zużycie ciepła przez odbiorców w ramach miejskiego systemu ciepłowniczego również zmalało z 781 817,69 GJ na koniec 2015 r. do 745 008,59 GJ na koniec 2018 r. (o 4,71%). Wzrosły natomiast straty ciepła w systemie ciepłowniczym Gminy: z 129 142,90 GJ na koniec 2015 r. do 136 829,60 GJ na koniec 2018 r. do (tj. o 5,95%).

Wśród 67 działających w Gminie na koniec 2015 r. kotłowni lokalnych było: 5 kotłowni o mocy zainstalowanej powyżej 1 MW²⁴, 31 kotłowni o mocach zainstalowanych od 0,1 MW²⁵ do 1 MW oraz 20 kotłowni o mocach zainstalowanych mniejszych niż 0,1 MW²⁶, w przypadku 11 kotłowni brakowało danych na temat zainstalowanych mocy oraz czym były opalane. W skład kotłowni lokalnych wliczane były kotłownie wytwarzające ciepło dla potrzeb własnych obiektów przemysłowych, obiektów użyteczności publicznej oraz wielorodzinnych budynków mieszkalnych. Część z ww. kotłowni lokalnych (10 kotłowni gazowych i 1 kotłownia dwupaliwowa na gaz ziemny i olej, eksploatowanych przez SCE Jaworzno III) zasilaly obiekty zlokalizowane wokół kotłowni przy wykorzystaniu niskoparametrowych sieci.

Źródła indywidualne ciepła (niska emisja) zaopatrywały w energię budynki mieszkalne i publiczne oraz w ciepło grzewcze i technologiczne wykorzystywane

¹⁸ Jednostka nie posiadała danych za rok 2014.

¹⁹ W Urzędzie nie dysponowano danymi odnośnie późniejszego okresu. Dane pozyskiwane były w związku z opracowaniem Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia.

²⁰ Sprzedaż ciepła na potrzeby własne Elektrowni Jaworzno III i firm zewnętrznych zlokalizowanych w pobliżu Elektrowni Jaworzno III.

²¹ Zwanej dalej „TAURON Wytwarzanie”.

²² W Urzędzie nieznana była ich liczba.

²³ Zwana dalej „SCE Jaworzno III”.

²⁴ W tym: 2 kotłownie na gaz ziemny, 1 kotłownia na olej, 2 kotłownie gazowo-olejowe.

²⁵ W tym: 21 kotłowni na gaz ziemny, 2 kotłownie na olej, 1 kotłownia na koks, 5 kotłowni na węgiel, 1 kotłownia na biomase i 1 kotłownia wielopaliwowa (olej, trociny).

²⁶ W tym: 7 kotłowni na gaz ziemny, 6 kotłowni na olej, 7 kotłowni na węgiel.

w przemyśle. Podstawowym nośnikiem energii dla ogrzewania budynków i obiektów niepodłączonych do systemu ciepłowniczego był węgiel kamienny w postaci pierwotnej, w tym również złej jakości, np. muły węglowe²⁷.

(akta kontroli str. 52, 599-602, 604, 612, 618, 1071, 1080)

b) System elektroenergetyczny

Liczba odbiorców energii elektrycznej w Jaworznie w 2015 r. wynosiła 40 572 osoby i zwiększyła się do 41 190 osób w 2018 r., tj. o 1,52%.

Długość sieci dystrybucyjnej SN i nN na przestrzeni lat 2015-2018 wzrosła z 2 237,13 km do 2 261,58 km (o 1,09%).

Sprzedaż energii elektrycznej w *Mieście*, wynosząca 418 758,31 MWh w 2015 r., wzrosła do 447 719,19 MWh w 2018 r. (zwiększyła się o 6,92%).

Żużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na jednego odbiorcę rocznie zmalało z 2 158,03 kWh w 2015 r. do 2 062,13 kWh w 2018 r. (spadek o 4,44%).

Liczba instalacji OZE produkujących energię zwiększała się systematycznie na przestrzeni lat 2015-2018 z 22 do 122 szt. (o 454,55%), a moc zainstalowana tych instalacji wzrosła z 0,14 MW do 0,91 MW (o 550,00%). Produkcja energii z instalacji OZE wytwarzających energię odnawialną systematycznie zwiększała się – z 118,09 MWh w 2015 r. do 485,54 MWh w 2018 r. (o 311,16%).

Działalność w zakresie wytwarzania energii elektrycznej prowadzona była w *Mieście* głównie w zakładach należących do spółki *TAURON Wytwarzanie* z siedzibą w Jaworznie²⁸; przesyłaniem energii zajmowała się spółka Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A. z siedzibą w Konstancinie-Jeziornej²⁹, a dystrybucją energii Tauron Dystrybucja S.A.³⁰ oraz PKP Energetyka S.A.³¹.

Na obszarze *Miasta* największymi źródłami energii elektrycznej były dwa zakłady wytwórcze spółki *TAURON Wytwarzanie*, tj. Oddział Elektrownia Jaworzno III (produkcja - Elektrownia Jaworzno II i Elektrownia Jaworzno III) o zasięgu ponadlokalnym. Ponadto na terenie *Miasta* zlokalizowane były źródła o zasięgu lokalnym działające jako źródła energii odnawialnej: Spółka EKO-ENERGIA s.c. eksploatująca elektrownię biogazową oraz Parafia Rzymsko-Katolicka Matki Bożej Nieustającej Pomocy eksploatująca instalację fotowoltaiczną.

Na terenie *Miasta* znajdowała się eksploatowana przez PSE stacja elektroenergetyczna Byczyna o napięciu znamionowym 220 kV.

(akta kontroli str. 52, 618-621)

c) System gazowniczy

Techniczną dystrybucją gazu ziemnego na terenie *Miasta* zajmowała się Polska Spółka Gazownictwa Sp. z o.o. Oddział w Zabrze³².

Udział ludności Jaworzna korzystającej z sieci gazowej wzrósł z 11,72% w 2015 r. do 12,48% w 2018 r. (tj. o 0,76 p.p.).

Długość gazociągów (bez przyłączy) na terenie *Miasta* systematycznie rosła: z 220,56 km na koniec 2015 r. do 231,32 km na koniec 2018 r. i zwiększyła się

²⁷ Aktualizacja Założeń do Planu Zaopatrzenia str. 53.

²⁸ Na terenie Jaworzna działalność w zakresie wytwarzania energii prowadziła również spółka Eko-Energia s.c. oraz Parafia Rzymsko-Katolicka Matki Boskiej Nieustającej Pomocy.

²⁹ Zwana dalej „PSE”.

³⁰ Zwana dalej „Tauron Dystrybucja”.

³¹ Pełniła funkcję operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego na obszarach zawiązanym z zasilaniem obiektów kolejowych.

³² Zwana dalej „PSGaz”.

o 10,76 km (o 4,88%). Odpowiednio wzrosła także liczba czynnych przyłączy gazowych z 51,29 szt/km do 61,63 szt/km (o 20,16%).

Liczba użytkowników paliwa gazowego w *Mieście* na przestrzeni lat 2015-2018 systematycznie rosła: z 10 687 osób do 11 030 (wzrost o 3,21%).

Wzrastała także sprzedaż paliwa gazowego dla odbiorców w tych latach: z 5 281,85 tys. m³/rok do 8 662,62 tys. m³/rok (wzrost o 64,01%).

(akta kontroli str. 52, 632)

Średnioroczne stężenia zanieczyszczeń w *Mieście* wynosiły:

- PM_{2,5} (pył zawieszony) – ulegał znacznym wahaniom i wynosił 32,00 µg/m³ w 2014 r., 27,00 µg/m³ w 2015 r., 26,00 µg/m³ w 2016 r., 32,00 µg/m³ w 2017 r. i 30,00 µg/m³ w 2018 r., podczas gdy dopuszczalny średnioroczny poziom tej substancji w powietrzu wynosił 25,00 µg/m³³³,
- PM₁₀³⁴ – 38,00 µg/m³ w 2014 r., 37,00 µg/m³ w 2015 r., 40,00 µg/m³ w 2016 r., 40,00 µg/m³ w 2017 r., i 38,00 µg/m³ w 2018 r., przy dopuszczalnym średniorocznym poziomie PM₁₀ w powietrzu wynoszącym 40,00 µg/m³³⁵,
- benzo(a)piren – 4,30 ng/m³ w 2014 r., w kolejnych trzech latach 5,20 ng/m³, 5,80 ng/m³ i 5,70 ng/m³, a w 2018 r. 5,20 ng/m³, przy docelowym poziomie w powietrzu 1,00 ng/m³³⁶,
- dwutlenek azotu (NO₂) – wynosił 25,00 µg/m³ w 2014 r., 26,00 µg/m³ w 2015 r., 23,00 µg/m³ w 2016 r., 26,00 µg/m³ w 2017 r., 22,00 µg/m³ w 2018 r., a dopuszczalny średnioroczny poziom w powietrzu wynosi 40,00 µg/m³³⁷,
- dwutlenek siarki (SO₂) – 50,00 µg/m³ w 2014 r., 48,00 µg/m³ w 2015 r., 60,00 µg/m³ w 2016 r., 100,00 µg/m³ w 2017 r. i 40,00 µg/m³ w 2018 r., przy czym dopuszczalny średnioroczny poziom w powietrzu wynosi 20,00 µg/m³³⁸,
- benzen – 2,20 µg/m³ w 2014 r., 2,20 µg/m³ w 2015 r., 2,30 µg/m³ w 2016 r., 1,80 µg/m³ w 2017 r. i 1,60 µg/m³ w 2018 r., przy dopuszczalnym średniorocznym poziomie w powietrzu wynoszącym 5 µg/m³³⁹,
- tlenek węgla (CO) – stężenie wynosiło 2,60 µg/m³ w 2014 r., 3,20 µg/m³ w 2015 r., 2,60 µg/m³ w 2016 r., 4,60 µg/m³ w 2017 r. i 2,60 µg/m³ w 2018 r.

Emisja PM_{2,5}, benzo(a)pirenu i dwutlenku siarki na terenie Gminy przekraczała w 2018 r. dopuszczalne normy odpowiednio o 20%, 420% i 100%.

Za przekroczenia benzo(a)pirenu na terenie miasta⁴⁰ odpowiedzialne były głównie rozproszone nieefektywne źródła ciepła, tzw. źródła niskiej emisji, tj. urządzenia, w których wytwarzane było ciepło grzewcze (kotły i piece), a spaliny były emitowane przez kominy niższe niż 40 m. Podstawowym nośnikiem energii pierwotnej dla ogrzewania budynków jedno i kilkurodzinnych zlokalizowanych na terenie miasta było paliwo stałe, przede wszystkim węgiel kamienny w postaci pierwotnej, w tym również węgiel złej jakości⁴¹. Procesy spalania tych paliw w urządzeniach małej mocy, bez systemów oczyszczania spalin, były źródłem emisji substancji szkodliwych dla środowiska i zdrowia, takich jak CO, SO₂, NO₂, pyły i zanieczyszczenia organiczne.

(akta kontroli str. 52, 1296, 1713)

³³ Dopuszczalna norma przy zastosowaniu kryterium ochrony zdrowia.

³⁴ Mieszanina zawieszonych w powietrzu cząstek o średnicy nie większej niż 10 µm.

³⁵ Dopuszczalna norma przy zastosowaniu kryterium ochrony zdrowia.

³⁶ Jw.

³⁷ Jw., norma podana na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska: https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/annual_assessment_air_acceptable_level.

³⁸ Dopuszczalna norma przy zastosowaniu kryterium ochrony roślin podana na stronie https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/annual_assessment_air_acceptable_level#.

³⁹ Dopuszczalna norma przy zastosowaniu kryterium ochrony zdrowia.

⁴⁰ Według Programu ograniczania niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2017-2020.

⁴¹ Program ograniczenia niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2017-2020, str. 32.

1.2 Realizacja zadań w zakresie opracowania i przyjęcia założeń do planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe

Opis stanu faktycznego

Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną, paliwa gazowe i inne Gminy Jaworzno przyjęte zostały uchwałą Rady Miejskiej w Jaworznie⁴² Nr XL/699/2001 z 27 września 2001 r.

(akta kontroli str. 67-68)

Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna⁴³ została przyjęta uchwałą RM Nr XXI/256/2012 r. w dniu 31 maja 2012 r., tj. z półtoramiesięcznym opóźnieniem w stosunku do terminu (12 marca 2012 r.) wymaganego art. 17 ustawy z dnia 8 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy Prawo energetyczne oraz o zmianie niektórych innych ustaw⁴⁴.

(akta kontroli str. 67-68, 74)

Działający z upoważnienia Prezydenta Kierownik Referatu Usług Komunalnych w Biurze Gospodarki Komunalnej⁴⁵ wyjaśnił, że przyczyną opóźnienia o półtora miesiąca były procedury wynikające z postępowania przetargowego oraz sztywne terminy sesji Rady Miejskiej w Jaworznie (jeden raz w miesiącu).

(akta kontroli str. 1065-1067)

Aktualizacja założeń planu z 2016 r. została przyjęta uchwałą RM z 22 grudnia 2016 r., tj. z półtorarocznym opóźnieniem w stosunku do terminu określonego przez art. 19 ust 1 i 2 Prawa energetycznego, co szczegółowo przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji Stwierdzone nieprawidłowości.

Aktualizacja założeń planu z 2016 r. została opracowana przez firmę Energoekspert Sp. z o.o.⁴⁶ na podstawie umowy nr GK/4/2016 zawartej przez Miasto w dniu 20 kwietnia 2016 r.

(akta kontroli str. 542-832)

W Urzędzie dysponowano danymi, w oparciu o które Wykonawca opracował projekt Aktualizacji założeń planu z 2016 r., tj.:

- inwentaryzacją odbiorców energii⁴⁷,
- danymi o infrastrukturze sieci energetycznych⁴⁸,
- zestawieniami zadań inwestycyjnych zrealizowanych w latach 2010-2016 w zakresie systemów: ciepłowniczego, elektroenergetycznego i gazowniczego,
- danymi w zakresie źródeł wytwarzania ciepła w systemie ciepłowniczym wraz z przedstawieniem mocy zamówionej w źródle,
- charakterystyką lokalnych kotłowni, informacjami o systemie ciepłowniczym⁴⁹,

⁴² Zwanej dalej „RM”.

⁴³ Zwana dalej „Założeniami do Planu Zaopatrzenia”.

⁴⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 21, poz. 104 ze zm.

⁴⁵ Zwanym dalej „BGK”.

⁴⁶ Wylonionej w wyniku postępowania o zamówienie publiczne w trybie przetargu nieograniczonego, zwanej dalej „Energoekspert” lub „Wykonawca”.

⁴⁷ Formularze danych za lata 2015-2018 dotyczące następujących odbiorców energii: Urzędu Miejskiego w Jaworznie, placówek szkolnych, przedszkolnych i innych oświatowych, Miejskiego Zarządu Dróg i Mostów w Jaworznie, Ośrodka Interwencji Kryzysowej, placówek i obiektów sportowych, kulturowych i środowiskowych, bibliotek, Domu Kultury, Muzeum Miasta Jaworzna, Miejskiego Przedsiębiorstwa Wodociągów i Kanalizacji w Jaworznie, Zespołu Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o. (w tym poszczególnych przychodni), Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Jaworznie, Szpitala Wielospecjalistycznego w Jaworznie, Zakładu Pielęgnacyjno-Opiekuńczego i Ośrodka Rehabilitacyjno-Wychowawczego dla Dzieci Niepełnosprawnych.

⁴⁸ Ciepła, energii elektrycznej i gazu.

- charakterystyką infrastruktury elektroenergetycznej⁵⁰,
- informacjami dotyczącymi systemu gazowniczego zlokalizowanego na terenie Jaworzna⁵¹,
- danymi o stopniu dostępności dla odbiorców infrastruktury sieci energetycznych (ciepła, energii elektrycznej i gazu)⁵²,
- danymi o planach zagospodarowania nowych terenów na cele mieszkaniowe⁵³,
- danymi o planowanych inwestycjach w budowę nowych zakładów produkcyjnych wymagających dostępu do nośników energii⁵⁴,
- założeniami zawartymi w planach rozwoju przedsiębiorstw energetycznych w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe lub energię wymaganymi art. 16 *Prawa energetycznego*.

(akta kontroli str. 55-59, 896, 898, 901-1039, 1082-1086, 1925)

Określenie w *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* niezaspokojonych potrzeb w zakresie zaopatrzenia w energię, gaz i ciepło oraz szacowania przyszłych potrzeb w perspektywie lat 2016-2020 i 2021-2030 zostało przeprowadzone w sposób rzetelny. W *Mieście* skorzystano z możliwości określonej przepisem art. 19 ust. 4 *Prawa energetycznego*, występując do przedsiębiorstw energetycznych o udostępnienie ich planów rozwoju i propozycji do założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. W lutym 2016 r. zwrócono się w tej sprawie do *SCE Jaworzno III*. Spółka udostępniła oczekiwane dokumenty w marcu 2016 r. Ponadto firma *Energoekspert*, opracowując *Aktualizację założeń planu z 2016 r.*, zwróciła się do *SCE Jaworzno III*, *Tauron Dystrybucja* i *PSGaz* o udostępnienie aktualnych planów rozwoju tych przedsiębiorstw oraz udzielenie informacji w zakresie dotyczącym ich działalności związanej z zaopatrzeniem Jaworzna w energię ciepłą. Wymienione wyżej przedsiębiorstwa przesłały plany rozwoju oraz zestawienia zadań inwestycyjnych zrealizowanych w latach 2011-2015 i 2010-2016. Od przedsiębiorstw energetycznych pozyskano niezbędne dane do

⁴⁹ Jego długości, średnic, roku budowy, rodzaju, stanu technicznego, węzłach ciepłowniczych, przepompowni wody sieciowej, wielkości strat ciepła i ubytków wody sieciowej dla systemu, programach ruchu dla systemu na sezon grzewczy 2015/2016.

⁵⁰ Linii WN, relacji i przepustowości linii energetycznych WN, stacji GPZ i głównych rozdzielni, oceny stanu technicznego ww. infrastruktury, sieci SN i nN wraz z danymi na temat liczby stacji oraz sumarycznej ilości i mocy na poszczególnych napięciach pierwotnych transformatorów w stacjach SN/nN zaangażowanych w zasilanie obszaru miasta, potencjalnych źródeł zagrożeń w dostawie energii elektrycznej.

⁵¹ Źródeł gazu, sieci gazowych (parametrów pracy, średnic, długości, roku budowy, wykonania, stanu technicznego, rezerwy przepustowości), stacji gazowych I i II stopnia – lokalizacji, rodzaju stacji, aktualnej przepustowości i obciążenia, stopnia wykorzystania, stanu technicznego.

⁵² Dysponowano danymi za lata 2010-2015 w zakresie mocy zamówionej w systemie ciepłowniczym z podziałem na cele c.o., c.w.u., technologii, rocznego zapotrzebowania na ciepło (sprzedaż i potrzeby własne) w rozbiciu wg struktury odbiorców (budownictwo mieszkaniowe – odbiorcy indywidualni, wspólnoty, spółdzielnie, przemysł i usługi, obiekty użyteczności publicznej – szkoły, szpitale, przedszkola itp.), zestawienia liczby odbiorców (ze wskazaniem powierzchni ogrzewanej lub kubatury obiektów) w podziale na ww. grupy odbiorców. Gmina posiadała informacje odnośnie m.in.: zużycia energii elektrycznej przez grupy odbiorców (wg poziomów napięć) za lata 2010-2015 oraz na temat zużycia gazu w tym okresie.

⁵³ Dane pochodziły ze „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna” (stanowiącego załącznik nr 1 do uchwały Nr IV/17/2015 RM z 29 stycznia 2015 r., zwanego dalej „Studium uwarunkowań”), miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (zwanymi dalej „MPZP”).

⁵⁴ Dane pochodziły ze Studium uwarunkowań oraz MPZP w zakresie terenów przemysłowych.

opracowania projektu *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.*, dotyczące zagadnień związanych z rozwojem sieci energetycznych⁵⁵.

(akta kontroli str. 901-915, 918, 957-963, 997-1007, 1033-1039, 1111-1130)

W procesie opiniowania projektu *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* do Urzędu nie wpłynęły wnioski i opinie zawierające postulaty społeczne dotyczące zapisów tego projektu. Mieszkańcy Gminy nie zgłosili w latach 2015-2019 wniosków w zakresie potrzeb zaopatrzenia w energię elektryczną, gaz i ciepło w ramach budżetu partycypacyjnego lub w innym trybie.

(akta kontroli str. 897, 899)

Aktualizacja założeń planu z 2016 r. zawierała wszystkie elementy wymagane art. 19 ust. 3 *Prawa energetycznego*, tj.:

- ocenę stanu aktualnego⁵⁶ i przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w konkretnych obszarach Jaworzna,
- proponowane rozwiązania racjonalizujące użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych,
- analizę możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w instalacjach odnawialnego źródła energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych⁵⁷,
- omówienie możliwości stosowania środków poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej⁵⁸,
- informacje o obecnym i planowanym zakresie współpracy z innymi gminami.

(akta kontroli str. 549-832, 1087-1158)

⁵⁵ SCE Jaworzno III udzieliła informacji na temat planów i zamierzeń przyszłościowych: możliwości zwiększenia dostawy ciepła sieciowego – plany lub prognozy zmian mocy zamówionej na najbliższe lata z podaniem prawdopodobnych przyczyn, występujące zagrożenia w dostawie ciepła sieciowego i wynikające z nich konieczne inwestycje, najbliższe zamierzenia inwestycyjne oraz plany przyszłościowe, konieczne do podjęcia prace modernizacyjne – zakres, wielkość nakładów, harmonogram. Tauron Dystrybucja i PSGaz przedstawiły:

prognozy zmian zapotrzebowania na energię elektryczną/zużycie gazu z podaniem przyczyn oraz możliwości zwiększenia dostawy energii elektrycznej/gazu ziemnego do analizowanych obszarów, występujące zagrożenia w dostawie energii elektrycznej/gazu i wynikające z nich konieczne inwestycje, najbliższe zamierzenia inwestycyjne na analizowanym obszarze i w jego sąsiedztwie oraz plany przyszłościowe.

⁵⁶ W dokumencie omówiono zaopatrzenie miasta w ciepło: opisano źródła ciepła na terenie miasta (w tym: źródła systemowe, kotłownie lokalne i źródła indywidualne – niska emisja). Przedstawiono charakterystykę systemu ciepłowniczego zapotrzebowanie na ciepło i sposób pokrycia – bilans stanu istniejącego, plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych oraz ocenę stanu istniejącego zapotrzebowania na ciepło. W zakresie systemu elektroenergetycznego przedstawiono charakterystykę przedsiębiorstw zajmujących się: wytwarzaniem, dystrybucją i przesyłaniem energii elektrycznej. Opisano również system zasilania miasta, odbiorców i zużycie energii elektrycznej, sieci oświetlenia drogowego. Przedstawiono ocenę stanu zaopatrzenia w energię elektryczną. Opisano system zaopatrzenia w gaz ziemny (system źródłowy i system dystrybucyjny gazu). Przedstawiono charakterystykę przedsiębiorstwa gazowniczego działającego na terenie Jaworzna. Scharakteryzowano odbiorców i zużycie gazu, przedstawiono plany inwestycyjno-modernizacyjne przedsiębiorstwa gazowniczego oraz ocenę stanu systemu gazowniczego.

⁵⁷ W dokumencie zamieszczono ocenę możliwości i planowane wykorzystanie lokalnych źródeł energii, w tym: ocenę możliwości wykorzystania nadwyżek energii cieplnej oraz energii odpadowej ze źródeł przemysłowych istniejących na terenie miasta, ocenę możliwości wykorzystania odpadów komunalnych jako alternatywnego źródła energii dla Jaworzna z podaniem czystych technologii, ocenę możliwości wykorzystania OZE w mieście (rola władz lokalnych i samorządowych w rozwoju OZE, analiza potencjału energetycznego energii odnawialnej na obszarze miasta).

⁵⁸ Dz. U. z 2019 r., poz. 545 ze zm.

Aktualizację założeń planu z 2016 r. przyjęto zgodnie z procedurami określonymi w art. 19 ust. 5-8 *Prawa energetycznego*, w tym:

- projekt ww. dokumentu został przesłany do zaopiniowania do Urzędu Marszałkowskiego Województwa Śląskiego 26 października 2016 r.⁵⁹ Projekt został pozytywnie zaopiniowany przez Zarząd Województwa Śląskiego, który nie sformułował żadnych uwag i wniosków⁶⁰,
- projekt *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* został wyłożony do wglądu publicznego w Urzędzie w okresie od 17 października do 7 listopada 2016 r., o czym poinformowano mieszkańców *Miasta* poprzez: ogłoszenia w prasie lokalnej, rozplakutowanie na terenie *Miasta* 37 szt. egzemplarzy obwieszczenia o możliwości zapoznania się z projektem oraz zgłoszenia do niego wniosków, zastrzeżeń i uwag oraz wywieszenie informacji na tablicach ogłoszeń we wszystkich budynkach Urzędu oraz w budynku Miejskiego Zarządu Dróg i Mostów.

(akta kontroli str. 1040-1060)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

1. Projekt uchwały w sprawie przyjęcia *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* przekazano RM z ponad półtorarocznym opóźnieniem. Termin aktualizacji – zgodnie z art. 19 ust 1 i 2 ustawy *Prawo energetyczne* – upłynął 1 kwietnia 2015 r., a *Aktualizacja założeń planu z 2016 r.* została przyjęta 16 grudnia 2016 r.

(akta kontroli str. 548-549)

Działający z upoważnienia Prezydenta Kierownik Referatu Usług Komunalnych⁶¹ w BGK wyjaśnił, że *Przyczyną opóźnienia była niewystarczająca ilość środków finansowych w budżecie miasta na 2015 r. Ze względu na ogłoszenie konkursu przez NFOŚiGW na opracowanie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej, środki finansowe przeznaczono na udział własny w konkursie. Dokument ten był niezbędny, m.in. do aplikacji o środki zewnętrzne dla projektów inwestycyjnych z zakresu efektywności energetycznej i elektromobilności. Dlatego kolejna „Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna” została wykonana w 2016 r.*

(akta kontroli str. 1065-1067)

1.3 Opracowanie planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe

Opis stanu
faktycznego

W *Mieście*, w okresie objętym kontrolą, nie przyjęto planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Prezydent wydał 5 stycznia 2017 r. zarządzenie⁶² w sprawie określenia sposobu wykonania uchwały RM z 22 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.*, którym to zarządzeniem zobowiązał: Naczelnika Wydziału Gospodarki Komunalnej - do sprawowania nadzoru nad realizacją aktualizacji, Naczelnika Wydziału Inwestycji Miejskich - do wykonywania zadań inwestycyjnych i do realizacji celów i wytycznych określonych w aktualizacji oraz Naczelnika Wydziału Urbanistyki i Architektury - do wdrażania ww. dokumentu podczas opracowywania miejskich planów zagospodarowania przestrzennego⁶³. Nadzór

⁵⁹ Pismo znak: GK.UN.7021.10.3.10.2016.

⁶⁰ Pismo z 30 listopada 2016 r., znak: GP.RG-7230/24/16.

⁶¹ Zwanego dalej „RUK”.

⁶² Nr GK.0050.6.2017.

⁶³ Zwanych dalej „MPZP”.

i koordynacja nad wykonaniem ww. zarządzenia został powierzony Pierwszemu Zastępcy *Prezydenta*;

W Urzędzie wyznaczone zostało jednoosobowe stanowisko, tj. Inżynier Energetyki Miejski w BGK⁶⁴, w celu prowadzenia monitoringu zgodności planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych z założeniami do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Znalazło to odzwierciedlenie w zakresach obowiązków ww. pracownika oraz w zapisach Regulaminu Organizacyjnego Urzędu⁶⁵.

(akta kontroli str. 16, 18, 21-22, 36-37, 46, 897, 900, 1061, 1159-1162)

W okresie objętym kontrolą plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych zajmujących się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych i energii na obszarze *Miasta* umożliwiały realizację działań w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego ujętych w *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* Świadczą o tym zadania w zakresie rozwoju i modernizacji sieci zrealizowane przez przedsiębiorstwa energetyczne w latach 2017-2019, pokrywające się z zadaniami wyszczególnionymi w *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.*

(akta kontroli str. 1453-1482)

Energetyk Miejski, w ramach nadzoru nad realizacją polityki energetycznej na obszarze *Miasta* określonej w *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* opiniował rozwiązania do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w zakresie zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Współpracował także z przedsiębiorstwami energetycznymi, w celu zapewnienia spójności pomiędzy planami rozwoju przedsiębiorstw energetycznych a *Aktualizacją założeń planu z 2016 r.*, oraz w ramach bieżących kontaktów z pracownikami przedsiębiorstw energetycznych odpowiedzialnych za rozwój danej sieci na terenie *Miasta*. Ponadto, przed uchwaleniem kolejnej aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dokonano szczegółowej analizy planów rozwoju przedsiębiorstw energetycznych⁶⁶.

(akta kontroli str. 1072-1079, 1159-1161, 2354)

Działający z upoważnienia *Prezydenta* Naczelnik BGK podał, m.in. że *Gmina podczas prowadzenia nowych inwestycji systematycznie współpracuje z przedsiębiorstwami energetycznymi w zakresie uzbrajania terenów i w wyniku tych działań powstają nowe przyłącza lub nowe odcinki sieci energetycznej*". Dodał,

⁶⁴ Zwany dalej „Energetykiem Miejskim”.

⁶⁵ W tekście jednolitym Regulaminu Organizacyjnego Urzędu stanowiącym załącznik do Zarządzenia Nr OR.120.99.2014 *Prezydenta* *Miasta* z 10 grudnia 2014 r. w zakresie działania Inżyniera Energetyka Miejskiego wymieniono m.in.: nadzór nad realizacją zadań wynikających z Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe i wskazywanie na obszary, w których należy podjąć działania, współpraca z przedsiębiorstwami energetycznymi w celu zapewnienia spójności pomiędzy planami rozwoju przedsiębiorstw energetycznych, a Założeniami do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

W tekście jednolitym Regulaminu Organizacyjnego Urzędu stanowiącym załącznik nr 2 do Zarządzenia Nr OR.120.40.2017 z 25 kwietnia 2017 r. w zakresie działania Referatu Gospodarki Komunalnej, znajdującego się ówczesnie w strukturze Wydziału Komunalnego i Ochrony Środowiska, wymieniono m.in.: koordynację działań związanych z wykorzystaniem energii, a w szczególności zaopatrzeniem gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, przygotowanie i monitorowanie Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

W tekście jednolitym Regulaminu Organizacyjnego Urzędu stanowiącym załącznik nr 2 do Zarządzenia Nr OR.120.146.2018 z 9 listopada 2018 r. oraz w tekście jednolitym Regulaminu Organizacyjnego Urzędu stanowiącym załącznik nr 2 do Zarządzenia Nr OR.120.189.2018 z 31 grudnia 2018 r. w zakresie działania BGK wymieniono m.in.: koordynację działań związanych z wykorzystaniem energii, a w szczególności zaopatrzeniem gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe oraz oświetleniem miasta, opiniowanie rozwiązań do MPZP w zakresie zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, przygotowanie i monitorowanie Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

⁶⁶ *Miasto* zawarło umowę na zmianę *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* w dniu 29 marca 2019 r.

że plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych były zbieżne z „Aktualizacją założeń do Planu Zaopatrzenia.

(akta kontroli str. 897, 900)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

W ocenie NIK zadania w zakresie planowania energetycznego w *Mieście* były w okresie objętym kontrolą realizowane zgodnie z przepisami, oprócz przyjęcia *Aktualizacji do Planu Zaopatrzenia* z półtorarocznym opóźnieniem w stosunku do wymaganego terminu, co jednak nie wpłynęło negatywnie na zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej, ciepła i gazu odbiorcom końcowym.

OBSZAR

2. Kształtowanie polityki energetycznej gminy

2.1 Spójność w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego pomiędzy Aktualizacją Założeń do Planu Zaopatrzenia a strategicznymi dokumentami określającymi politykę rozwoju Miasta oraz obowiązującymi na terenie Miasta programami ochrony powietrza

Opis stanu
faktycznego

W okresie objętym kontrolą w *Mieście* obowiązywały następujące dokumenty strategiczne, wymagane przepisami prawa, których założenia w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego zostały uwzględnione w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia*:

Strategia Zintegrowanego i Zrównoważonego Rozwoju Jaworzna na lata 2001-2020⁶⁷ uchwalona przez RM 31 maja 2007 r.⁶⁸

W *Strategii* w prioryecie D - *Infrastruktura ochrony środowiska* wskazano, że szczególnej interwencji publicznej będzie wymagało rozwiązanie problemu zanieczyszczenia powietrza z niskich źródeł. Wśród rekomendacji strategicznych w tej dziedzinie priorytetowej wymieniono m.in.: wspieranie gospodarstw domowych w przebudowie systemów grzewczych oraz wspieranie rozwoju zastosowań technologii wykorzystujących alternatywne i odnawialne źródła energii. Wyszczególniono następujące przedsięwzięcia strategiczne: realizacja *Programu ochrony środowiska miasta Jaworzna* i *Programu ograniczania niskiej emisji*, opracowanie i wdrożenie programu produkcji biomasy i surowca do produkcji biopaliw, powołanie lokalnego funduszu niskiej emisji.

(akta kontroli str.1313, 1321-1323)

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna⁶⁹ uchwalone przez RM 29 stycznia 2015 r.⁷⁰

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania* określono m.in. kierunki rozwoju infrastruktury technicznej i wskazano, że głównym źródłem ciepła pozostanie Elektrownia Jaworzno III – Elektrownia II, która posiada nadwyżkę mocy cieplnej, a magistralne sieci ciepłownicze umożliwiają przesył zwiększonej mocy cieplnej przy wystąpieniu zapotrzebowania.

W *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania* wyszczególnione zostały zasoby terenów rozwojowych wg jednostek strukturalnych. Największe zasoby terenów rozwojowych znajdowały się w Śródmieściu (200 ha), w jednostce Tereny

⁶⁷ Zwana dalej: *Strategią*.

⁶⁸ Uchwała Nr IX/85/2007.

⁶⁹ Zwane dalej „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania”.

⁷⁰ Załącznik nr 1 do uchwały Nr IV/17/2015.

Przemysłowe – Zachód i w Byczynie (po ok. 150 ha) oraz w Jeleniu i w Szczakowej-Pieczyskach (120-130 ha).

W rozdziale *Obszary i zasady ochrony środowiska, jego zasobów, ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego* wskazano, że przewiduje się objęcie ochroną w formie użytków ekologicznych terenów *Natura 2000 Łąki w Jaworznie*; w związku z tym należy wyłączyć je spod zabudowy, w tym nie lokalizować w ich obrębie liniowych elementów infrastruktury technicznej. Ponadto podkreślono, że zagospodarowanie fragmentu doliny Białej Przemszy należy kształtować uwzględniając m.in. wyłączenie terenów spod zabudowy.

(akta kontroli str. 1344, 1348, 1355, 1357-1366)

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2016-2019⁷¹ przyjęta uchwałą RM Nr XXVI/363/2012 z 29 listopada 2012 r.

W harmonogramie rzeczowo-finansowym realizacji POŚ 2012 ujęto, w obszarze *Jakość powietrza*, następujące kierunki działań zaplanowane na okres objęty kontrolą:

- rozbudowa infrastruktury i bieżąca konserwacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii cieplnej, w tym także wdrażanie zaleceń wynikających z założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe po jego przyjęciu,
- stosowanie przez przedsiębiorców nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz inwestowanie w rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska,
- kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do atmosfery pod kątem spełniania przez nie wymogów prawnych.

(akta kontroli str. 1954-1955)

Program Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2020-2023⁷² uchwalony przez RM 27 października 2016 r.⁷³

W rozdziale *Ocena stanu środowiska* zapisano, że do czynników oddziałujących w sposób dominujący na jakość powietrza na obszarze Jaworzna należy tzw. niska emisja. Jest ona związana z ogrzewaniem budynków mieszkalnych oraz obiektów użyteczności publicznej indywidualnymi źródłami ciepła, często nieefektywnymi i niespełniającymi wymagań środowiskowych. Koncentracja źródeł niskiej emisji ma miejsce w rejonie Śródmieścia oraz zachodniej części *Miasta*. Źródłem emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych jest również przemysł. Wśród zakładów przemysłowych powodujących emisję zanieczyszczeń na terenie *Miasta* wymienione zostało przedsiębiorstwo *TAURON Wytwarzanie*.

W *Harmonogramie realizacji zadań własnych i monitorowanych wraz z ich finansowaniem dla obszaru interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza* wyszczególniono kierunki interwencji, m.in.:

- Eliminacja węgla jako głównego paliwa w lokalnych kotłowniach i indywidualnych gospodarstwach domowych na rzecz przyłączenia do sieci ciepłej lub stosowania ekologicznych nośników energii;
- Minimalizacja zużycia energii oraz ograniczanie strat ciepła w budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej;
- Rozbudowa infrastruktury i bieżąca konserwacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii cieplnej;

⁷¹ Zwana dalej „POŚ 2012”.

⁷² Zwany dalej POŚ 2016.

⁷³ Uchwała Nr XXII/324/2016.

- Inwestowanie przez przedsiębiorców w nowoczesne, energooszczędne technologie i rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska;
- Kontrola zakładów i osób fizycznych emitujących zanieczyszczenia do atmosfery pod kątem spełniania przez nie wymogów formalno-prawnych.

(akta kontroli str. 1383, 1394, 1398-1404)

Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji⁷⁴ przyjęty uchwałą⁷⁵ Sejmiku Województwa Śląskiego⁷⁶ z 17 listopada 2014 r.

W POP 2014 uwzględniono następujące działania naprawcze do realizacji na terenie Aglomeracji Górnośląskiej (w tym Miasta):

- Ograniczenie emisji z urządzeń małej mocy do 1 MW poprzez wymianę niskosprawnych urządzeń w indywidualnych systemach grzewczych, w obiektach użyteczności publicznej, obiektach należących do sektora komunalno-bytowego, sektora usług i handlu oraz małych i średnich przedsiębiorstwach. Wskazano, że w pierwszej kolejności należy dążyć do wymiany urządzeń opalanych paliwami stałymi na: sieć ciepłowniczą, urządzenia opalane gazem, olejem lub paliwem stałym spełniającym określone wymagania jakościowe, ogrzewanie elektryczne;
- Termomodernizacja wykonywana przede wszystkim w obiektach wykorzystujących do ogrzewania paliwa stałe;
- Rozbudowa, modernizacja i integracja sieci ciepłowniczych, podłączanie nowych odbiorców,
- Rozbudowa sieci gazowych w miejscach, gdzie nieopłacalne jest dostarczanie ciepła sieciowego.

(akta kontroli str. 583-584, 1411-1449)

Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji⁷⁷ przyjęty uchwałą Nr VI/47/5/2017 Sejmiku z dnia 18 grudnia 2017 r.:

W programie tym określono m.in., że nadrzędnym celem jego aktualizacji jest opracowanie działań naprawczych, których realizacja doprowadzi do poprawy jakości powietrza, co w konsekwencji spowoduje ograniczenie niekorzystnego wpływu zanieczyszczeń powietrza na zdrowie i życie mieszkańców województwa śląskiego. W POP 2017 przewidziano następujące działania naprawcze dla aglomeracji górnośląskiej, do której należy Jaworzno: ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1 MW, w których następuje spalanie paliw stałych, ograniczenie emisji ze źródeł komunikacyjnych, ograniczenie emisji wtórnej pyłu poprzez czyszczenie dróg na mokro, działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe.

(akta kontroli str. 2084-2084a)

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej przyjęty uchwałą Nr XIV/188/2015 RM z 26 listopada 2015 r.⁷⁸

W PGN określone zostały kierunki działań istotne z punktu widzenia treści Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia:

⁷⁴ Zwany dalej „POP 2014”.

⁷⁵ Nr IV/57/3/2014.

⁷⁶ Zwanego dalej „Sejmikiem”.

⁷⁷ Zwany dalej „POP 2017”.

⁷⁸ PGN został zaktualizowany uchwałą Nr XXIV/358/2016 RM z 22 grudnia 2016 r.

- Termomodernizacja gminnych obiektów użyteczności publicznej oraz zabudowy mieszkaniowej, modernizacja energetyczna budynków z sektora przemysłowego;
- Zwiększenie stopnia wykorzystania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- Wymiana węglowych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych;
- Poprawa efektywności dystrybucji ciepła poprzez modernizację sieci miejskiego systemu ciepłowniczego;
- Modernizacja oświetlenia na terenie *Miasta* na energooszczędne;
- Promowanie gospodarki niskoemisyjnej;
- Zarządzanie zużyciem i zakupem energii w obiektach gminnych.

W ww. dokumencie zamieszczono 43 projekty, których realizacja w latach 2015-2020 miała umożliwić ograniczenie zużycia energii i/lub emisji zanieczyszczeń gazowych wynikających m.in. z poprawy efektywności przetwarzania nośników energii lub ich zmiany oraz rozwoju OZE. Dla każdego projektu określono rok rozpoczęcia i rok zakończenia realizacji, planowane koszty realizacji oraz planowane ograniczenie zużycia końcowego energii i emisji CO₂ oraz wzrost energii OZE - do roku 2020.

(akta kontroli str. 583, 1483-1680)

Program ograniczania niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2013-2016⁷⁹ przyjęty uchwałą RM Nr XXVI/364/2012 z 29 listopada 2012 r.

Podstawowym celem realizacji *PONE 2013* było zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery na jego obszarze terytorialnym, tj. poprawa jakości powietrza atmosferycznego. W programie przyjęto następujące założenia, m.in.:

- podstawowym warunkiem udziału w *PONE 2013* była likwidacja przez właścicieli budynków mieszkalnych istniejącego kotła węgla komorowego lub pieca ceramicznego i montaż innego źródła ciepła, którego konstrukcja umożliwia spalanie odpadów,
- dofinansowanie w ramach programu miały otrzymać jedynie wysokosprawne urządzenia grzewcze, takie jak: węzły cieplne zasilane z miejskiej sieci ciepłowniczej, kotły na paliwa gazowe, kotły na paliwa płynne (olejowe, na gaz LPG), źródła ciepła zasilane energią elektryczną (piece, kotły wodne, pompy ciepła), kotły węglowe z automatycznym podawaniem paliwa, kotły do spalania biomasy (na pellety, brykiety drzewne, słomę), pompy ciepła i inne czyste technologie pod warunkiem wykazania efektu ekologicznego (w tym wykorzystujące OZE), np. rekuperatory,
- program przewidywał również dofinansowanie zakupu i montażu układów kolektorów słonecznych oraz pomp ciepła na potrzeby ciepłej wody użytkowej,
- dofinansowaniu podlegać miały koszty montażu modernizowanych źródeł ciepła,
- dofinansowanie wymiany kotłów dotyczyć miało tylko budynków mieszkalnych będących własnością osób fizycznych,
- zakup i montaż nowych urządzeń grzewczych realizowany miał być we własnym zakresie przez inwestorów, a następnie na podstawie złożonych wniosków o dofinansowanie miało nastąpić przekazanie dotacji pokrywającej część poniesionych kosztów.

Harmonogram czasowy działań koniecznych do uzyskania dotacji celowej na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska przewidzianych w *PONE 2013*, został określony uchwałą RM Nr XXVII/394/2012 z dnia 20 grudnia

⁷⁹ Zwany dalej „PONE 2013”.

2012 r.⁸⁰. Przewidywane koszty realizacji tych inwestycji zostały określone w PONE 2013 ogółem oraz na każdy rok realizacji, co szczegółowo zostało opisane w pkt 4 wystąpienia.

(akta kontroli str. 2247-2249, 2251, 2339-2342)

Program ograniczania niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2017-2020⁸¹ przyjęty uchwałą RM Nr XIX/287/2016 z 23 czerwca 2016 r.

W PONE 2017 ustalono zasady dofinansowania przez Miasto inwestycji realizowanych przez mieszkańców Jaworzna, polegających na montażu ekologicznych systemów grzewczych w budynkach i lokalach mieszkalnych. PONE 2017 wskazywał również możliwe kierunki innych działań prowadzących do ograniczenia niskiej emisji, takich jak: termomodernizacja budynków⁸² i zastosowanie technologii wykorzystujących odnawialne źródła energii.

Harmonogram czasowy działań koniecznych do uzyskania dotacji celowej na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska przewidzianych w PONE 2017, został określony uchwałą RM Nr XXIV/363/2016 z dnia 22 grudnia 2016 r.⁸³. Przewidywane koszty realizacji tych inwestycji zostały określone w PONE 2017 ogółem oraz na każdy rok realizacji, co szczegółowo zostało opisane w pkt 4 wystąpienia.

(akta kontroli str. 556, 581-582, 1681-1786, 2343-2347)

Strategia Mieszkalnictwa Gminy Miasta Jaworzna na lata 2013-2022⁸⁴ przyjęta uchwałą RM Nr XXVII/398/2012 z 20 grudnia 2012 r.

W Strategii Mieszkalnictwa zawarto informacje o kierunkach rozwoju i przekształceń w zasobach mieszkaniowych Miasta, co przekłada się na wielkość (wzrost lub spadek) zapotrzebowania na ciepło i energię. Wśród celów określonych w ww. dokumencie wyszczególniono m.in.: wyposażenie terenów inwestycyjnych w podstawowe urządzenia infrastruktury technicznej, uzupełnienie tej infrastruktury na terenach zabudowanych, remonty elewacji budynków, docieplenie ścian i stropodachów, wymiana pokrycia dachowego, okien, naprawa i wymiana drzwi wejściowych, wymiana instalacji elektrycznej.

(akta kontroli str. 579, 1798-1809)

Aktualizacja założeń planu z 2016 r. uwzględniła uwarunkowania dotyczące zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe oraz stanu jakości środowiska, wskazane w wymienionych wyżej strategicznych dokumentach.

(akta kontroli str. 549-832)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

2.2 System monitorowania realizacji założeń do planu zaopatrzenia

Opis stanu
faktycznego

W Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia nie określono mierników osiągania zakładanych celów dotyczących lokalnego bezpieczeństwa energetycznego.

(akta kontroli str. 548-832)

⁸⁰ W sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji celowych ze środków budżetu Miasta na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska – przedsięwzięć związanych z ochroną powietrza.

⁸¹ Zwany dalej „PONE 2017”.

⁸² W zakres której wchodzi głównie: wymiana okien i drzwi, ocieplenie ścian i dachu oraz modernizacja instalacji wewnętrznej c.o. w budynku.

⁸³ W sprawie ustalenia zasad udzielania dotacji celowych ze środków budżetu miasta na dofinansowanie kosztów inwestycji z zakresu ochrony środowiska – przedsięwzięć związanych z ochroną powietrza.

⁸⁴ Zwana dalej „Strategią Mieszkalnictwa”.

Działający z upoważnienia Prezydenta Naczelnik BGK wyjaśnił: *W Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna, które zostały przyjęte przez Radę Miejską w Jaworznie uchwałą nr XXIV/357/2016 z dnia 22 grudnia 2016 r. nie określono mierników osiągania zakładanych celów w zakresie lokalnego bezpieczeństwa energetycznego ponieważ nie wymagają tego aktualnie obowiązujące przepisy prawa. (...).*

(akta kontroli str. 1926-1928)

Naczelnik BGK stwierdził również, m.in. że *Podczas prowadzenia nowych inwestycji Gmina systematycznie współpracuje z przedsiębiorstwami energetycznymi w zakresie uzbrajania terenów i w wyniku tych działań powstają nowe przyłącza lub nowe odcinki sieci energetycznej. Dodał, że w badanym okresie plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych były zbieżne z Aktualizacją założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna.*

(akta kontroli str. 897, 900)

W okresie objętym kontrolą Energetyk Miejski dysponował danymi od przedsiębiorstw energetycznych dotyczącymi planów ich rozwoju.

(akta kontroli str. 901-902, 914-918, 957-963, 997-1007, 1033-1039)

Zgodnie z zapisami Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia⁸⁵: *W strukturze organizacyjnej Miasta Jaworzna działa Energetyk Miejski (...). W celu prawidłowej realizacji szerokiego zakresu działań w obszarze energetyki stawianego przed Inżynierem Energetyką Miejską proponuje się powołanie specjalnego zespołu – Biura Zarządzania Energią (zwanego dalej BZE), którego głównym zadaniem będzie, w oparciu o fachowo przygotowane planowanie energetyczne, zapewnienie efektywnego wdrożenia, co w konsekwencji przyniesie racjonalizację użytkowania energii. W skład BZE winni wchodzić specjaliści: do spraw elektroenergetycznych, do spraw ciepłowniczych, do spraw gazowniczych. (...). Założono tam, m.in. że: do głównych celów stawianych przed BZE należeć powinno, m.in. planowanie i zarządzanie gospodarką energetyczną w zakresie obowiązków nałożonych na gminy przez właściwe ustawy, obejmujące m.in. ogólny nadzór nad realizacją polityki energetycznej na obszarze gminy, określonej w Założeniach do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze Miasta Jaworzna. Ponadto w obszarze planowania i zarządzania gospodarką energetyczną przewidziano: Monitorowanie danych dla oceny realizacji Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.*

(akta kontroli str. 749-750)

Do czasu niniejszej kontroli w strukturze Urzędu nie utworzono BZE. Działający z upoważnienia Prezydenta Kierownik RUK w BGK wyjaśnił, że przyczyną nieutworzenia BZE były względy ekonomiczne i kadrowe.

(akta kontroli str. 1837, 1847)

NIK zwraca uwagę, że w związku z nieskorzystaniem z możliwości utworzenia BZE w strukturze organizacyjnej Urzędu, realizacja szerokiego zakresu działań w obszarze energetyki pozostawała głównie w zakresie obowiązków Energetyka Miejskiego, co ograniczało skuteczność bieżącego monitorowania realizacji Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia, zgodnie z propozycjami zawartymi w tym dokumencie.

⁸⁵ Rozdział 13.3 Propozycja działań organizacyjnych w zakresie zarządzania i racjonalizacji zużycia energii w mieście.

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

NIK pozytywnie ocenia prowadzenie polityki energetycznej w Mieście poprzez zapewnienie spójności pomiędzy treścią *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* z zapisami dotyczącymi bezpieczeństwa energetycznego w pozostałych obowiązujących dokumentach strategicznych.

OBSZAR

3. Działania w zakresie zapewnienia dostępności energii elektrycznej, ciepła i gazu

3.1 Zadania w zakresie zwiększenia dostępności energii elektrycznej, ciepła i paliw gazowych

Opis stanu
faktycznego

Założenia do Planu Zaopatrzenia wiązały rozwój sieci elektroenergetycznych, ciepłowniczych i gazowych z przewidywanym rozwojem zabudowy mieszkaniowej, strefy usług i obiektów strefy przemysłowej na terenie Jaworzna. Na terenach wytypowanych wg powyższego klucza nastąpił w 2015 r. rozwój sieci:

- elektroenergetycznych - *Tauron Dystrybucja* wykonała i pokryła realizację ze środków własnych: zasilanie obiektu handlowo-usługowego przy ul. Rzemieślniczej w Jaworznie. Koszt zadania wyniósł 120,4 tys. zł; zasilanie zakładu produkcyjnego FUD-MEN Sp. z o.o. przy ul. Bukowskiej 12, koszt 53,6 tys. zł;
- ciepłowniczych – *SCE Jaworzno III* wykonała i pokryła koszty zadań ze środków własnych: wysokoparametrowe preizolowane przyłącze ciepłownicze do budynku przy ul. Grunwaldzkiej 9 w Jaworznie. Koszt zadania wyniósł 24 tys. zł;
- gazowniczych – wybudowano 395,46 m gazociągu i 21 przyłączy o łącznej długości 655,52 m. Koszt tych inwestycji wyniósł ogółem 246,5 tys. zł.

(akta kontroli str. 177-180, 1453, 1459, 1465)

W zakresie zwiększenia dostępności energii elektrycznej, ciepła i gazu dla odbiorców, w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* określono lokalizację obszarów przewidywanych pod rozwój zabudowy mieszkaniowej, zabudowy strefy usług i wytwórczości oraz strefy przemysłowej. W załączniku nr 4 do ww. dokumentu wskazano lokalizację obszarów, oznaczenie na mapie, powierzchnię obszaru wolną pod zabudowę, liczbę odbiorców (mieszkań), tj. chłonność terenu, planowaną liczbę mieszkań oddanych do użytku w latach 2016-2020 i 2021-2030 oraz zapotrzebowanie na energię elektryczną, ciepło i gaz ziemny w ww. okresach. W załączniku nr 5 przedsiębiorstwa energetyczne dokonały kwalifikacji obszarów pod względem możliwości rozbudowy sieci energetycznej, ciepłowniczej i gazowniczej. W *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* nie określono przewidywanej długości nowych sieci energetycznych, kosztów ani terminów realizacji⁸⁶ inwestycji w zakresie zwiększenia dostępności energii elektrycznej, ciepła i paliw gazowych. Wskazano, że zależy to od zamierzeń inwestorów, a w przypadku własności komunalnej od możliwości finansowych miasta.

(akta kontroli str. 660-667, 1111-1113, 1117-1119, 1123-1125, 1128-1130)

Na terenach wskazanych w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* jako obszary rozwoju zabudowy mieszkaniowej zrealizowane zostały w latach 2016-2019 następujące zadania w zakresie rozwoju sieci:

⁸⁶ Podano tylko ogólne czasokresy 2016-2020 i 2020-2030.

- ciepłowniczej: *SCE Jaworzno III* wykonała ze środków własnych: w 2017 r. 6 przyłączy ciepłowniczych⁸⁷ o łącznej długości 295,17 m, a łączny koszt realizacji inwestycji wyniósł 314,3 tys. zł. W 2018 r. wykonano wysokoparametrową sieć ciepłą o długości 86,00 m z przyłączami o długości 6,07 m, koszt realizacji tej inwestycji wyniósł 103,4 tys. zł. Spółka zaplanowała wykonanie w 2019 r. i uzyskała pozwolenie na budowę wysokoparametrowej preizolowanej sieci ciepłej o długości 717 m wraz z przyłączami do 25 budynków, a przewidywany koszt inwestycji wynosił 500,0 tys. zł;
- elektroenergetycznej: Spółka *Tauron Dystrybucja* wykonała ze środków własnych: w 2018 r. zasilanie zespołu budynków mieszkaniowych wielorodzinnych na Osiedlu Sfera przy ul. Jaworznickiej (koszt inwestycji wyniósł 503,2 tys. zł oraz w 2019 r. kontenerową stację transformatorową dla zasilania budynków jednorodzinnych przy ul. Drabika (koszt realizacji wyniósł 286,1 tys. zł);
- gazowniczej: *PSGaz* wykonała ze środków własnych: w 2016 r. gazociąg o długości 887,64 m i 16 przyłączy o łącznej długości 214,20 m (koszt realizacji ogółem wyniósł 163,4 tys. zł); w 2017 r. gazociąg o długości 38,17 m i 2 przyłącza o długości 17,39 m (koszt realizacji wyniósł 23,7 tys. zł); w 2018 r. gazociąg o długości 403,12 m i 10 przyłączy o łącznej długości 76,67 m (koszt realizacji wyniósł 213,6 tys. zł) i w I półroczu 2019 r. gazociąg o długości 113,53 m i 3 przyłącza o długości 18,07 m (koszt realizacji wyniósł 41,7 tys. zł).

(akta kontroli str. 660-662, 1117, 1453-1461, 1473-1475)

Na terenach wskazanych w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* jako obszary rozwoju strefy usług zrealizowane zostały w latach 2016-2019 następujące zadania w zakresie rozwoju sieci:

- ciepłowniczej: *SCE Jaworzno III* wykonała ze środków własnych: w 2017 r. wysokoparametrowe preizolowane przyłącze ciepłownicze o długości 26,61 m (koszt realizacji wyniósł 31,0 tys. zł), sieć ciepłowniczą o długości 83,61 m z przyłączami o długości 17,31 m (koszt realizacji wyniósł 84 074,50 zł); w 2018 r. sieć ciepłowniczą preizolowaną o długości 244,25 m dla ucieplnienia Jaworznickiego Parku Przemysłowego wraz z wysokoparametrowym preizolowanym przyłączem ciepłym o długości 13,79 m (koszt realizacji wyniósł 232,3 tys. zł);
- elektroenergetycznej: *Tauron Dystrybucja* wykonała ze środków własnych m.in.: w 2017 r. stację transformatorową dla zasilania stacji ładowania i wymiany baterii do autobusów elektrycznych Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej Sp. z o.o. w Jaworznie (koszt realizacji wyniósł 485,9 tys. zł); w 2018 r. zasilanie stacji szybkiego ładowania autobusów elektrycznych (koszt realizacji wyniósł 322,6 tys. zł), stację transformatorową dla zasilania posterunku dyspozytorni kolejowej „Wysoki Brzeg JCC” w Jaworznie (koszt realizacji wyniósł 171,5 tys. zł), złącze kablowe SN 4 polowe dla zasilania placu składowania materiałów przy ul. Katowickiej (koszt realizacji wyniósł 140,8 tys. zł);
- gazowniczej: *PSGaz* wykonała ze środków własnych: w 2016 r. gazociąg o długości 299,32 m i 1 przyłącze o długości 21,25 m, w 2017 r. gazociąg o długości 86,63 m i 1 przyłącze o długości 3,51 m (koszt realizacji wyniósł 28,7 tys. zł); w 2018 r. gazociąg o długości 178,99 m i 2 przyłącza o długości 12,14 m (koszt realizacji wyniósł 40,4 tys. zł) i w I półroczu 2019 r. gazociąg

⁸⁷ W tym 4 wysokoparametrowe i preizolowane.

o długości 357,87 m i 1 przyłączy o długości 3,12 m (koszt realizacji wyniósł 79,4 tys. zł).

(akta kontroli str. 665-666, 1453-1460)

Na terenach wskazanych w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* jako obszary i obiekty strefy przemysłowej zrealizowane zostały w latach 2016-2019 następujące zadania w zakresie rozwoju sieci:

- ciepłowniczej: *SCE Jaworzno III* wykonała ze środków własnych: w 2017 r. rozbudowę sieci ciepłowniczej preizolowanej o długości 599,49 m i przyłącza o łącznej długości 21,97 m dla uciepłownienia Jaworznickiego Parku Przemysłowego⁸⁸ (koszt realizacji inwestycji wyniósł ogółem 553,1 tys. zł) i w 2018 r. rozbudowę sieci ciepłowniczej preizolowanej o długości 361,95 m dla uciepłownienia JPP z przyłączem ciepłowniczym o długości 68,95 m (koszt realizacji wyniósł 297,9 tys. zł);
- elektroenergetycznej: *Tauron Dystrybucja* wykonała ze środków własnych m.in budowę kontenerowej stacji transformatorowej dla zasilania myjni samochodów ciężarowych „TIR” wraz z warsztatami przy ul. Obrońców Września 1939 r. (koszt realizacji wyniósł 303,4 tys. zł);
- gazowniczej: *PSGaz* wykonała ze środków własnych: w 2016 r. gazociąg o łącznej długości 842,31 m i 2 przyłącza o łącznej długości 210,17 m (koszt inwestycji wyniósł 152,8 tys. zł).

(akta kontroli str. 667, 1454-1460)

W *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* odniesiono się do projektu ujętego w *PGN pn. Poprawa efektywności dystrybucji ciepła poprzez budowę preizolowanych sieci ciepłowniczych i likwidację niskoparametrowych sieci SCE Jaworzno III*. Wskazano, że zaplanowane w ramach ww. projektu działania poprawią stan techniczny sieci ciepłowniczych, zmniejszą straty przesyłu i dystrybucji ciepła oraz pozwolą właściwie regulować dostawę ciepła w poszczególnych obiektach.

Projekt miał być realizowany w latach 2017-2020, a planowane koszty inwestycji wynosiły 9 150,0 tys. zł. Projekt obejmował: przebudowę sieci ciepłowniczej przy ul. Diamentowej, Insurekcji Kościuszkowskiej, Cyprysowej, Bursztynowej, Grunwaldzkiej, Tysiąclecia, Sportowej, Zacisze, Energetyków, 11 Listopada i Inwalidów Wojennych oraz budowę sieci ciepłowniczej przy ul. Tysiąclecia Osiedle Stałe. Według stanu na sierpień 2019 r. *SCE Jaworzno III* wykonało przebudowę sieci ciepłowniczej przy ww. ulicach, a poniesione koszty wyniosły 8 665,0 tys. zł (ze środków własnych i dofinansowania z Unii Europejskiej).

(akta kontroli str. 707, 1615, 1862)

W okresie objętym kontrolą *SCE Jaworzno III* w 24 przypadkach odmówiła wykonania przyłączy do sieci ciepłowniczej dla odbiorców z terenu *Miasta*, w tym: w 2015 r. wystąpiła 1 odmowa, w 2016 r. – 7, w 2017 r. – 4, w 2018 r. – 8 i w 2019 r. (do sierpnia) – 4. W *Tauron Dystrybucja* nie było w latach 2015-2019 przypadków odmowy wykonania przyłącza dla odbiorców energii elektrycznej na terenie *Miasta*. *PSGaz* poinformowała, że w latach 2015 – 2019 r. (I półrocze) zostały wydane na terenie *Miasta* 3 odmowy wykonania przyłączy do sieci gazowniczej z przyczyn ekonomicznych: jedna w 2016 r.⁸⁹ i dwie w 2019 r.⁹⁰.

(akta kontroli str. 2114, 2116, 2120-2124)

⁸⁸ Zwanego dalej „JPP”.

⁸⁹ Budynek jednorodzinny ul. Drzymały.

⁹⁰ Budynek usługowy przy ul. Ciężkowickiej i obiekt mieszkalny przy ul. Jaworowej.

Na terenach wskazanych w *Aktualizacji Założeń do Planu Zaopatrzenia* jako obszary rozwoju budownictwa mieszkaniowego w jednym z 18 analizowanych obszarów, SCE Jaworzno III odmówiła przyłączenia do sieci ciepłowniczej z powodu braku uzasadnienia techniczno-ekonomicznego. Długość przyłącza dla domu jednorodzinnego wynosiłaby 250 m, a moc zamówiona przez wnioskującego wynosiła 20 kW. Na projektowanej trasie znajdowały się działki niezabudowane. Natomiast w przypadku terenów rozwoju strefy usług i obszarów oraz obiektów strefy przemysłowej nie wystąpił ani jeden przypadek odmowy wykonania przyłącza przez SCE Jaworzno III.

(akta kontroli str. 1910-1916)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Działania w zakresie zapewnienia dostępności energii elektrycznej, ciepła i gazu były zgodne z założeniami *Aktualizacji założeń planu z 2016 r.* i dawały możliwość potencjalnym odbiorcom energii dostępu do poszczególnych sieci energetycznych.

OBSZAR

4. Działania w zakresie zmniejszenia negatywnego wpływu na środowisko procesów zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe.

Opis stanu
faktycznego

W Gminie w następujący sposób realizowano zadania wynikające z wymaganych przepisami programów dotyczących ochrony środowiska:

Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2016-2019

1) W ramach działania „Rozbudowa infrastruktury i bieżąca konserwacja urządzeń do produkcji i przesyłu energii cieplnej, w tym także wdrażanie zaleceń wynikających z *Aktualizacji założeń do planu zaopatrzenia w ciepło... po jego przyjęciu*” – zadanie: Rozbudowa i modernizacja miejskiej sieci ciepłowniczej w celu podniesienia standardów środowiskowych, w tym podłączenie nowych odbiorców i ograniczenie niskiej emisji – było realizowane przez SCE Jaworzno III. Termin realizacji zadania określono na lata 2012-2019, nie zostały określone szacunkowe koszty zadania, które miała pokrywać ww. Spółka ze środków własnych.

(akta kontroli str. 1954-1955)

W „*Raporcie z wykonania w latach 2014-2015 Programu Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2012-2015 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2016-2019*”⁹¹ podano, że w ramach realizacji ww. zadania przeprowadzono modernizację systemu dystrybucji ciepła, która polegała na likwidacji grupowych stacji wymienników ciepła oraz wykonaniu preizolowanych sieci ciepłowniczych z przyłączami oraz kanalizacją techniczną. W 2014 r. zlikwidowano 6 grupowych stacji wymienników ciepła i wykonano preizolowaną sieć ciepłowniczą z przyłączami o łącznej długości 2 372,85 m. W 2015 r. zlikwidowano 2 grupowe stacje wymienników ciepła i wykonano preizolowaną sieć ciepłowniczą z przyłączami o łącznej długości 609,05 m. Część przedmiotowego zadania związana była także z rozbudową sieci ciepłowniczej polegającą na podłączeniu nowych odbiorców: w 2014 r. wykonano 10 wysokoparametrowych przyłączy o łącznej długości 613,75 m, w 2015 r. wykonano 5 wysokoparametrowych przyłączy o łącznej długości 93,50 m. Koszty faktycznie poniesione na realizację zadania w latach 2014-2015 wyniosły ogółem 3 926,2 tys. zł.

(akta kontroli str. 1976-1979)

⁹¹ Zwany dalej „Raportem z wykonania POŚ 2012”.

2) W ramach działania *Stosowanie przez przedsiębiorców nowoczesnych i energooszczędnych technologii oraz inwestowanie w rozwiązania sprzyjające ochronie środowiska* realizowano zadanie nr 1: Ograniczanie emisji NO_x kolejno na 6 blokach Elektrowni III do poziomu poniżej 200 ng/nm³ oraz zadanie nr 2: Budowa bloku o mocy 910 MW na parametry nadkrytyczne opalanego węglem kamiennym. Zadania były realizowane przez przedsiębiorstwo TAURON Wytwarzanie – Oddział Elektrownia Jaworzno III – Elektrownia III. Termin realizacji zadania nr 1 określono na lata 2011-2015, a zadania nr 2 na lata 2013-2016. Nie zostały określone szacunkowe koszty tych zadań, które miała pokrywać ww. Spółka ze środków własnych, kredytu komercyjnego i pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁹².

(akta kontroli str. 1921-1922, 1954-1955)

W *Raporcie z wykonania POŚ 2012* podano, że w lipcu 2014 r. rozpoczęto etap IV realizacji zadania nr 1 polegający na wykonaniu instalacji dla kotła OP-650 k nr 3 wraz z podłączeniem do części instalacji wspólnej dla wszystkich 6 bloków. W lipcu 2015 r. rozpoczęto etap V mający na celu wykonanie instalacji dla kotła OP-650 k nr 1 wraz z podłączeniem do części instalacji wspólnej dla wszystkich 6 bloków. Zadanie nie występowało w POŚ 2016 r.

(akta kontroli str. 1979)

Zarząd TAURON Wytwarzanie w odniesieniu do realizacji zadania nr 2 poinformował w trakcie kontroli NIK, że szacowane aktualne zaawansowanie budowy bloku energetycznego o mocy 910 MW w Jaworznie na terenie przyległym do Elektrowni Jaworzno III – Elektrownia II wynosiło ok. 95% dla bloku podstawowego oraz ok. 90% dla układów towarzyszących i pomocniczych. Urządzenia i instalacje znajdowały się w fazie gorącego rozruchu. Zgodnie z zawartymi umowami, przekazanie bloku do eksploatacji winno nastąpić w listopadzie 2019 r.

(akta kontroli str. 1921-1922)

3) W ramach działania: *Kontrola zakładów emitujących zanieczyszczenia do atmosfery pod kątem spełniania przez nie wymogów prawnych – zadanie: Prowadzenie przez WIOŚ w Katowicach monitoringu powietrza, w tym z uwzględnieniem emisji pochodzącej z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie Jaworzna*. Realizatorem zadania był Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Katowicach⁹³, termin realizacji zadania określono na lata 2012-2019, nie zostały określone szacunkowe koszty zadania.

(akta kontroli str. 1955-1956)

W *Raporcie z wykonania POŚ 2012* podano, że: *Na obszarze Jaworzna nie istnieje zintegrowana sieć punktów pomiarowych, na podstawie której możliwe byłoby dokonanie oceny stanu jakości powietrza atmosferycznego tylko i wyłącznie dla miasta. W związku z powyższym parametry jakościowe powietrza na obszarze Jaworzna określone są w oparciu o wyniki uzyskiwane w punktach zlokalizowanych na terenie sąsiednich jednostek administracyjnych i uśredniane z wynikami uzyskanymi dla całej strefy (Aglomeracja Górnośląska), w obrębie której położone jest miasto Jaworzno. Wyniki były publikowane przez WIOŚ w ramach rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim. Emisja z zakładów przemysłowych była natomiast monitorowana w sposób szczególny.*

⁹² Zwanego dalej „NFOŚiGW”.

⁹³ Zwany dalej „WIOŚ”.

W Ekoinfonecie⁹⁴ WIOŚ dokonywał bilansowania emisji przemysłowej, w tym z zakładów działających na terenie miasta.

(akta kontroli str. 1982-1984)

W Raporcie z wykonania POŚ 2012 podano, że jako podstawę dla procesu monitorowania stopnia realizacji tego programu przyjęto wskaźniki: presji na środowisko, stanu środowiska i reakcji⁹⁵. Kryterium ich doboru stanowiły wytyczne zawarte w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska⁹⁶. W zestawieniu wartości wskaźników monitoringu w okresie sprawozdawczym z wartościami określonymi w POŚ 2012 podano dla sektora *Powietrze atmosferyczne* - stan wyjściowy i stan na 31 grudnia 2014 r., odpowiednio:

- wskaźnik presji: emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych 286 Mg i 199 Mg, emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych 7 172 251 Mg i 4 860 774 Mg, emisja dwutlenku siarki z zakładów szczególnie uciążliwych 9 144 Mg i 5 134 Mg, emisja tlenków azotu z zakładów szczególnie uciążliwych 12 141 Mg i 5 941 Mg, emisja tlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych 2 731 Mg i 4 010 mg, emisja dwutlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych 7 147 584 Mg i 4 845 207 Mg, emisja nieorganizowana z zakładów szczególnie uciążliwych 12 Mg i brak danych.

Stwierdzono, że w wyniku działań podjętych w ramach realizacji POŚ 2012 nastąpiło zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych (odpowiednio o 30,4% i 32,2%), dwutlenku siarki (o 43,8%), tlenków azotu (o 51,0%), dwutlenku węgla (o 32,2%). Natomiast nastąpiło zwiększenie emisji tlenku węgla o 46,8%.

- wskaźnik stanu środowiska: zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń 625 853 Mg i 361 063 Mg, zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń 71 795 Mg i 52 040 Mg.,
W wyniku podjętych działań nastąpiło zmniejszenie zanieczyszczenia pyłowego oraz gazowego odpowiednio o 42,3% i 27,5%.

- wskaźnik reakcji: nakłady przeznaczone na ochronę powietrza atmosferycznego i klimatu: 23 001,4 tys. zł i 15 213,8 tys. zł.

Nastąpiło zmniejszenie nakładów przeznaczonych na ochronę powietrza atmosferycznego o 33,9%.

Wartością wskaźników był stan początkowy (wyjściowy), a realizacja odnosiła się do zmniejszenia lub zwiększenia poziomu zanieczyszczeń, w stosunku do tego stanu.

(akta kontroli str. 1960, 2000-2003)

Program Ochrony Środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2020-2023

W *Harmonogramie realizacji zadań własnych i monitorowanych wraz z ich finansowaniem dla obszaru interwencji: ochrona klimatu i jakości powietrza* wyszczególniono zadania, w przypadku których podmiotem odpowiedzialnym za realizację zadania był Prezydent, m.in.:

- 1) Kierunek interwencji: *Eliminacja węgla jako głównego paliwa w lokalnych kotłowniach i indywidualnych gospodarstwach domowych na rzecz przyłączenia do sieci ciepłej lub stosowania ekologicznych nośników energii.*

⁹⁴ Systemie informatycznym Inspekcji Ochrony Środowiska, w którym są gromadzone i przetwarzane dane dotyczące emisji.

⁹⁵ Podejmowane działania o charakterze prewencyjnym.

⁹⁶ Zwany dalej „WPOŚ”.

Zadanie: Realizacja Programu Ograniczania Niskiej Emisji – udzielanie dotacji na wymianę nieefektywnych źródeł ciepła na nośniki o wysokich parametrach ekologicznych. Planowany termin realizacji przewidziano na lata 2016-2019. Określono szacunkowe koszty realizacji zadania w 2016 r. na 850,0 tys. zł, źródła finansowania – budżet Miasta.

W okresie objętym kontrolą PONE 2013 oraz PONE 2017. Realizację tych programów opisano w dalszej części niniejszego wystąpienia.

Zadanie: Aktualizacja założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze miasta Jaworzna, termin realizacji 2016 r., szacunkowy koszt 70,8 tys. zł finansowany z budżetu Miasta. Zadanie zostało zrealizowane w 2016 r., koszt realizacji wyniósł 70,8 tys. zł.

Zadanie: Realizacja programu ochrony powietrza województwa śląskiego oraz Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Jaworzno. Zadanie było realizowane w sposób ciągły. Planowany i faktycznie poniesiony koszt na realizację zadania w latach 2016-2017 wyniósł 12,3 tys. zł.

2) Kierunek interwencji: Minimalizacja zużycia energii oraz ograniczanie strat ciepła w budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej.

Zadanie nr 1: Przebudowa i termomodernizacja Młodzieżowego Domu Kultury w osiedlu Stałym. Realizacja zadania została zaplanowana i wykonana w 2016 r. Planowany koszt zadania 4 403,2 tys. zł, faktycznie zrealizowany 4 572,9 tys. zł, źródłem finansowania był budżet Miasta.

Zadanie nr 2: Termomodernizacja Hali Widowiskowo-Sportowej, planowany termin realizacji to lata 2016-2018, planowany koszt realizacji 10 160,0 tys. zł, źródło finansowania – budżet miasta. W lipcu 2019 r. zaawansowanie realizacji inwestycji wynosiło 90%. Termin realizacji został przekroczony z uwagi na przedłużoną procedurę przetargową na wybór wykonawcy oraz konieczność wydłużenia (w drodze aneksu do umowy) terminu realizacji robót budowlanych. Poniesiony koszt realizacji zadania wyniósł na 30 czerwca 2019 r. 12 459,6 tys. zł.

3) Kierunek interwencji: Kontrola zakładów i osób fizycznych emitujących zanieczyszczenia do atmosfery pod kątem spełniania przez nie wymogów formalno-prawnych.

Zadanie: Kontrola zakładów i osób fizycznych emitujących zanieczyszczenia do atmosfery pod kątem spełniania przez nie wymogów formalno-prawnych (w tym w zakresie spalania odpadów). Zadanie było realizowane w sposób ciągły. Wydział Ochrony Środowiska Urzędu w latach 2016-2019 przeprowadził 22 kontrole w zakładach emitujących zanieczyszczenia, zlokalizowanych na terenie Miasta, w tym: 6 kontroli w 2016 r., po 5 kontroli w 2017 r. i 2018 r. oraz 6 kontroli w 2019 r. (do sierpnia). W ramach realizacji ww. zadania Straż Miejska przeprowadzała kontrole w zakresie spalania odpadów. W latach 2017-2019 przeprowadziła 1 748 kontroli, w tym: 411 kontroli w 2017 r. (stwierdzono 17 nieprawidłowości w zakresie spalania odpadów), 840 kontroli w 2018 r. (15 stwierdzonych nieprawidłowości), 497 kontroli w 2019 r. (do 31 lipca) (6 stwierdzonych nieprawidłowości). Komendant Straży Miejskiej podał, że w protokołach z kontroli przeprowadzonych w 2016 r. nie była udokumentowana kwestia spalania odpadów.

(akta kontroli str. 1399-1404, 1871, 1232-1304, 2012-2013, 2022-2023, 2028)

W POŚ 2016 określono wskaźniki służące ocenie stopnia realizacji celów i kierunków działań przyjętych w programie, podając wartości wyjściowe wg stanu na 31 grudnia 2014 r. Dodatkowo podano wartość początkową dla wskaźników: zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do

redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (77,0%), zużycia energii elektrycznej w roku w sektorze gospodarstw domowych (79 586 MWh) oraz sprzedaży energii cieplnej w przeliczeniu na kubaturę budynków mieszkalnych ogrzewanych centralnie (wg stanu na koniec 2015 r. – 0,11 GJ/m³). Wszystkie ww. wskaźniki⁹⁷ nie posiadały wartości docelowej, a monitoringowi podlegała wartość tych wskaźników w kolejnych latach.

(akta kontroli str. 1408-1409)

Według „Raportu z wykonania w latach 2016-2017 Programu ochrony środowiska dla Jaworzna – miasta na prawach powiatu na lata 2016-2019 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2020-2023” latach 2014-2017 nastąpiło zwiększenie emisji z zakładów szczególnie uciążliwych: zanieczyszczeń pyłowych (o 29,1%), zanieczyszczeń gazowych (o 43,0%), dwutlenku węgla (o 43,2%). Zwiększyła się również ilość zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (o 80,2%), zanieczyszczeń pyłowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (o 0,1%), zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń (o 42,2%), zanieczyszczeń gazowych zatrzymanych lub zneutralizowanych w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych (o 8,1%).

Zmniejszyła się natomiast emisja z zakładów szczególnie uciążliwych: dwutlenku siarki (o 32,4%), tlenków azotu (o 7,8%) i tlenku węgla (o 29,3%). Uległo zmniejszeniu również zużycie energii elektrycznej w roku w sektorze gospodarstw domowych (o 0,5%). Wielkość sprzedaży energii cieplnej w przeliczeniu na kubaturę budynków mieszkalnych ogrzewanych centralnie nie uległa zmianie.

(akta kontroli str. 2039-2040)

Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji z 2014 r.

POP 2014 w Harmonogramie rzeczowo-finansowym dla działań naprawczych przewidywał realizację między innymi następujących działań m.in.

Działanie: Ograniczenie emisji ze źródeł spalania paliw o małej mocy (do 1 MW). Planowany okres realizacji zadania to lata 2015-2020. Działanie polegać miało na wymianie niskosprawnych urządzeń, wykorzystywanych w indywidualnych systemach grzewczych o mocy do 1 MW, w obiektach użyteczności publicznej,

⁹⁷ Stan wyjściowy z 2014 r. oraz realizacja ww. wskaźników w roku 2015, 2016 i 2017:

- emisja zanieczyszczeń pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych: 199,0 Mg/rok, 300,0 Mg/rok, 311 Mg/rok i 257 Mg/rok,
- emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych: 4 860 774,0 Mg/rok, 5 422 947 Mg/rok, 5 508 572,0 Mg/rok i 6 949 282 Mg/rok,
- emisja dwutlenku siarki z zakładów szczególnie uciążliwych: 5 134,0 Mg/rok, 5 130,0 Mg/rok, 2 636 Mg/rok i 3 469,0 Mg/rok,
- emisja tlenków azotu z zakładów szczególnie uciążliwych: 5 941 Mg/rok, 5 778,0 Mg/rok, 4 329,0 Mg/rok i 5 476 Mg/rok,
- emisja tlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych: 4 010,0 Mg/rok, 3 631,0 Mg/rok, 1 730,0 Mg/rok i 2 836,0 Mg/rok,
- emisja dwutlenku węgla z zakładów szczególnie uciążliwych: 4 845 207,0 Mg/rok, 5 408 014,0 Mg/rok, 5 499 397 Mg/rok i 6 937 058 Mg/rok,
- zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń: 361 063,0 Mg/rok, 356 467,0 Mg/rok, 418 195,0 Mg/rok i 650 476,0 Mg/rok,
- zanieczyszczenia pyłowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych: 99,9%, 99,9%, 99,9% i 100,0%,
- zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń: 52 040,0 Mg/rok, 58 653,0 Mg/rok, 62 993 Mg/rok i 74 021 Mg/rok,
- zanieczyszczenia gazowe zatrzymane lub zneutralizowane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych: 77,7%, 79,7%, 87,3% i 85,8%,
- zużycie energii elektrycznej w roku w sektorze gospodarstw domowych: 79 586,0 MWh, 80 251,0 MWh, 78 245,0 MWh i 79 181,0 MWh,
- sprzedaż energii cieplnej w przeliczeniu na kubaturę budynków mieszkalnych ogrzewanych centralnie: 0,11 GJ/m³, 0,11 GJ/m³, 0,11 GJ/m³ i 0,11 GJ/m³.

obiektach należących do sektora komunalno-bytowego oraz do sektora usług i handlu, a także małych i średnich przedsiębiorstw. Wskazano priorytety: 1) podłączenie do sieci ciepłowniczej lub gazowniczej, 2) wymiana urządzeń wykorzystujących paliwa stałe, 3) wymiana urządzeń niskosprawnych zasilanych innymi paliwami i 4) termomodernizacja.

Przewidywana redukcja zanieczyszczeń w *POP 2014* dla Jaworzna wynosiła: PM10 – 585,45 Mg/rok, PM2,5 – 369,85 Mg/rok, B(a)P – 0,35 Mg/rok, NO_x – 244,35 Mg/rok, SO₂ – 1 150,05 Mg/rok.

W sprawozdaniu z realizacji *POP 2014* w 2015 r. podano, że w ramach realizacji powyższego działania nastąpiła zmiana sposobu pokrycia zapotrzebowania na ciepło w przypadku 251 lokali o powierzchni ogółem 29 146,87 m², w tym w 22 lokalach nastąpiła wymiana niskosprawnych urządzeń na sieć ciepłą, w 3 – na OZE (pompy, kolektory), w 40 – na gazowe źródła ciepła, w 2 – na piece retortowe – pellety, w 183 – na piece retortowe – węgiel i w 1 – na olejowe źródło ciepła. W 2015 r. wykonano w ramach realizacji *POP 2014* termomodernizację 13 budynków wielorodzinnych.

Redukcja emisji wyniosła w przypadku PM10 46,04 Mg/rok (tj. 7,9% zakładanego efektu ekologicznego), PM2,5 22,47 Mg/rok (6,1% zakładanego efektu), a benzo(a)pirenu 0,003 Mg/rok (0,9% zakładanego efektu).

W sprawozdaniu z realizacji *POP 2014* za 2016 r. podano, że nastąpiła zmiana sposobu pokrycia zapotrzebowania na ciepło w przypadku 827 lokali o powierzchni ogółem 66 318,00 m², w tym w 487 lokalach nastąpiła wymiana niskosprawnych urządzeń na sieć ciepłą, w 3 – na OZE, w 121 – na gazowe źródła ciepła, w 9 – na piece retortowe – pellety, w 206 – na piece retortowe – węgiel i w 1 – na elektryczne źródło ciepła. W 2016 r. wykonano termomodernizację 20 budynków wielorodzinnych.

Redukcja emisji wyniosła w przypadku PM10 – 197 Mg/rok (tj. 33,6% zakładanego efektu ekologicznego), PM2,5 – 120 Mg/rok (32,4% przewidzianego efektu), benzo(a)pirenu – 0,096 Mg/rok (27,4% przewidzianego efektu), NO₂ – 60 Mg/rok (24,6% zakładanego efektu) i SO₂ – 351 Mg/rok (30,5% zakładanego efektu).

W sprawozdaniu z realizacji *POP 2014* za 2017 r. podano, że nastąpiła zmiana sposobu pokrycia zapotrzebowania na ciepło w przypadku 326 lokali o powierzchni ogółem 58 680 m², w tym w 2 lokalach nastąpiła wymiana niskosprawnych urządzeń na sieć ciepłą, w 25 – na OZE, w 147 – na gazowe źródła ciepła, w 16 – na piece retortowe – pellety, w 136 – na piece retortowe – węgiel. W 2017 r. wykonano termomodernizację Przedszkola Miejskiego nr 2, Szkoły Podstawowej nr 14 i 5 budynków wielorodzinnych.

Redukcja emisji wyniosła w przypadku PM10 34,78 Mg/rok (tj. 5,9% przewidzianego efektu), PM 2,5 20,87 Mg/rok (5,6% przewidzianego efektu), benzo(a)pirenu 0,017 Mg/rok (4,9% zakładanego efektu), NO₂ 4,08 Mg/rok (1,7% zakładanego efektu) i SO₂ 62,08 Mg/rok (5,4% zakładanego efektu).

Działanie: *Ograniczenie emisji ze źródeł punktowych* polegające na przeglądzie pozwoleń zintegrowanych. W sprawozdaniach z realizacji *POP 2014* za 2015 r., 2016 r. i 2017 r. podano, że żaden zakład będący w nadzorze *Prezydenta* nie wymagał pozwolenia zintegrowanego.

Działanie: *Konieczność posiadania planów zagospodarowania przestrzennego* polegające na opracowaniu nowych lub zmianie istniejących planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów *Miasta*, w których występują przekroczenia stężenia pyłu PM10 i PM2,5. Plany te powinny określać wymagania

w zakresie stosowanych sposobów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe niepowodujących nadmiernej emisji zanieczyszczeń. W sprawozdaniach z realizacji *POP 2014* podano, że w 2015 r. uchwalono 4 nowe, w 2016 r. – 9 nowych a w 2017 r. - 2 *MPZP* i zamieszczono w nich zapisy o obowiązku instalowania ekologicznych kotłów c.o., nie powodujących nadmiernej emisji do powietrza.

Działanie: *Edukacja ekologiczna* polegające na prowadzeniu akcji edukacyjnych obejmujących m.in. zagadnienia: szkodliwości spalania odpadów w piecach i kotłach indywidualnych oraz stosowania starych kotłów węglowych o wysokiej emisji zanieczyszczeń, promowania stosowania niskoemisyjnych źródeł ogrzewania oraz ciepła sieciowego, oszczędności energii poprzez stosowanie termomodernizacji i innych metod ograniczania zużycia energii zarówno elektrycznej, jak i ciepłej, przekazywania informacji o wpływie zanieczyszczeń na zdrowie oraz wskazówek odnośnie sposobów zachowania ograniczających narażenie na złą jakość powietrza.

W sprawozdaniu z realizacji *POP 2014* podano, że w 2015 r. przeprowadzono akcję edukacyjną w 4 szkołach, w której wzięło udział 95 uczniów. Koszt realizacji tej akcji wyniósł 4,5 tys. zł. W sprawozdaniu za 2016 r. podano, że opracowano ulotkę informacyjną *Weź dotację zmniejsz emisję*, którą rozprowadzono na terenie całego miasta w okresie październik-grudzień 2016 r. W sprawozdaniu za 2017 r. podano, że 24 października 2017 r. w Bibliotece Miejskiej oraz 14 grudnia 2017 r. w Klubie Relaks odbyły się spotkania z mieszkańcami Jaworzna na temat *Jak spalanie odpadów w domowych piecach wpływa na nasze zdrowie*. 10 listopada 2017 r. na Rynku Głównym odbył się happening o tematyce szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych, popularyzacji rozwiązań *OZE* oraz promocji programów ograniczania niskiej emisji prowadzony przez Fundację EKO⁹⁸. Ponadto w tygodniku *Puls Jaworzna* w dniach 23 listopada, 7 i 21 grudnia 2017 r. zamieszczone były komiksy o tematyce związanej z ochroną powietrza⁹⁹.

Działanie: *Działania kontrolne* – prowadzone przez Straż Miejską lub innych upoważnionych pracowników Urzędu, powinny dotyczyć gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach. W sprawozdaniach z realizacji *POP 2014* podano, że: w 2015 r. prowadzone były kontrole w gospodarstwach indywidualnych – w przypadku zgłoszeń, w 2016 r. przeprowadzono 219 oraz 411 kontroli w 2017 r.

(akta kontroli str. 1443-1444, 2046-2081)

Program ochrony powietrza dla terenu województwa śląskiego mający na celu osiągnięcie poziomów dopuszczalnych substancji w powietrzu oraz pułapu stężenia ekspozycji z 2017 r.

W „*Harmonogramie rzeczowo-finansowym działań naprawczych dla aglomeracji górnośląskiej*” wymieniono m.in. następujące zadania:

1. „*Ograniczenie emisji z instalacji o małej mocy do 1MW, w których następuje spalanie paliw stałych*”

W *POP 2017* przewidziano uzyskanie efektu ekologicznego polegającego na redukcji do roku 2021: PM10 o 49,67 Mg/rok, PM2,5 o 39,11 Mg/rok, benzo(a)pirenu o 0,018 Mg/rok.

W sprawozdaniu z realizacji *POP 2017* za 2018 r. podano, że zlikwidowano 280 kotłów węglowych, w tym w 130 przypadkach wymieniono kotły węglowe na gazowe, w 145 – niskosprawne kotły węglowe na kotły węglowe klasy V, w 1 – na ogrzewanie elektryczne, w 1 – na pompę ciepła i w 3 na ciepło sieciowe.

⁹⁸ Koszt realizacji: 6,0 tys. zł.

⁹⁹ Koszt: 2,8 tys. zł.

Redukcja emisji wyniosła w przypadku PM 10 – 18,3 Mg/rok (tj. 36,8% przewidzianego efektu, PM 2,5 – 14,2 Mg/rok (36,3% przewidzianego efektu), benzo(a)pirenu – 0,006 Mg/rok (33,3% przewidzianego efektu). W sprawozdaniu określono koszty działania na 15 789,4 tys. zł, w tym 6 611,1 tys. zł wynosiło uzyskane dofinansowanie zewnętrzne.

2. Działania promocyjne i edukacyjne (ulotki, imprezy, akcje szkolne, audycje, konferencje) oraz informacyjne i szkoleniowe

W sprawozdaniu z realizacji POP 2017 za 2018 r. w zakresie działań edukacyjnych wymieniono następujące zrealizowane zadania, m.in.: program edukacyjny *Smog w klatce*¹⁰⁰, Miejski Konkurs Plastyczny *Czyste powietrze dla miasta Jaworzna* przeprowadzony w szkołach, związany z działaniami na rzecz walki o czysty klimat, rozprowadzenie w dniach 14-15 kwietnia 2018 r. ulotek edukacyjnych na XXI Jaworznickich Targach *Twój dom, Twoje Otoczenie*, realizacja przez Przedszkole nr 25 programu własnego *Edukacja ekologiczna dla dzieci w wieku przedszkolnym*¹⁰¹, udział w programie *Czyste powietrze wokół nas*, zajęcia *Marsz Zielonych*¹⁰² realizowane w trzech grupach przedszkolnych, realizacja przez szkoły podstawowe w Jaworznie m.in. projektu edukacyjnego *Zmiany klimatu – bądź rozwiązaniem*¹⁰³, udział w drugiej edycji ogólnopolskiego konkursu *Wiem czym oddycham*, pogadanki na temat wpływu zanieczyszczonego powietrza na zdrowie i życie ludzi, prelekcje dotyczącą zagrożeń płynących ze smogu.

(akta kontroli str. 2082-2084, 2125-2148)

Poza wymaganymi przepisami programami ochrony środowiska, w *Mieście* w kontrolowanym okresie obowiązywały programy, zawierające następujące dodatkowe cele i zadania, dotyczące zmniejszenia negatywnego wpływu lokalnego rynku zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i gaz na środowisko i zdrowie ludzi.

Plan Gospodarki Niskoemisyjnej

W PGN zamieszczono 43 projekty, których realizacja (zaplanowana na lata 2015-2020) miała na celu ograniczenie zużycia energii i/lub emisji zanieczyszczeń gazowych poprzez poprawę efektywności przetwarzania nośnika energii lub jego zmiany oraz rozwoju OZE.

(akta kontroli str. 1492-1493)

Spośród 43 projektów, o których mowa wyżej, dla 24 „zarządcą” było *Miasto*, w tym 15 związanych było z procesami zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

Projekt nr 1 *Termomodernizacja Hali Widowiskowo – Sportowej ul. Grunwaldzka 80 w Jaworznie*

Przedmiotem projektu było: wymiana okien drewnianych na PCV oraz wymiana drzwi zewnętrznych, wykonanie docieplenia dachu, docieplenie ścian zewnętrznych budynku, modernizacja instalacji wewnętrznej centralnego ogrzewania i modernizacja oświetlenia wewnętrznego. Szacunkowe koszty projektu wynosiły 10 160, tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie Końcowego Zużycia Energii (KZE) – 273 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 91 Mg CO₂/rok. Termin realizacji: lata 2016-2017.

Według stanu na sierpień 2019 r., zaawansowanie wykonania projektu wynosiło 90%. Termin realizacji został przekroczony z uwagi na przedłużoną procedurę

¹⁰⁰ Trwający od września do listopada 2018 r.

¹⁰¹ Program realizowany przez cały rok we wszystkich grupach wiekowych.

¹⁰² Marsz z emblematami ulicami dzielnicy z okazji Dnia Ziemi.

¹⁰³ Wykonano gazetkę tematyczną „Powietrze wokół nas” z alertami informującymi o stanie zanieczyszczonego powietrza.

przetargową na wybór wykonawcy oraz konieczność wydłużenia terminu realizacji robót budowlanych (zawarty został aneks do umowy w zakresie terminów oraz uzgodnień branżowych projektu). Wydatkowane środki finansowe na realizację projektu wynosiły wg stanu na 30 czerwca 2019 r. 12 459,6 tys. zł.

Projekt nr 2 Termomodernizacja Hali Sportowej przy ul. Inwalidów Wojennych 18 w Jaworznie

Projekt obejmował m.in. docieplenie ścian o powierzchni 1 654 m², docieplenie dachu nad częścią socjalną, wymianę źródeł światła na energooszczędne, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. Szacunkowe koszty projektu wynosiły 1 000, tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 136 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 46 Mg CO₂/rok. Termin realizacji: lata 2018-2020. Pracownicy Urzędu nie posiadali informacji na temat realizacji projektu z powodu, jak wyjaśnił Kierownik RUK w BGK, braku Koordynatora ds. PGN.

Projekt nr 3 Termomodernizacja obiektów Szpitala Wielospecjalistycznego w Jaworznie

Projekt obejmował: montaż wentylacji mechanicznej nawiewno-wywiewnej z odzyskaniem ciepła dla pomieszczeń szpitala wentylowanych grawitacyjnie, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej w budynkach towarzyszących i wykonanie dla wszystkich budynków „Systemu monitoringu i zarządzania energią”. Szacunkowe koszty projektu wynosiły 2 700,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 1 775 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 549 Mg CO₂/rok. Termin realizacji: lata 2018-2020. Według stanu na lipiec 2019 r. na potrzeby projektu został opracowany tylko audyt energetyczny. Brak środków finansowych uniemożliwił dalszą realizację projektu. Wydatkowane środki finansowe na realizację projektu wynosiły wg stanu na 10 lipca 2019 r. 18,0 tys. zł.

Projekt nr 4 Termomodernizacja oraz zabudowa OZE w budynku Orkiestry eM Band

Przedmiotem projektu była kompleksowa modernizacja budynku orkiestry eM Band zlokalizowanego w dzielnicy Niedzieliska w Jaworznie. W zakresie termomodernizacji realizowane miały być w szczególności działania: wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, ocieplenie ścian i stropów. Ponadto była przewidywana przebudowa lokalnej kotłowni gazowej oraz zabudowa kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych. Przewidziano również montaż pomp ciepła. Szacunkowe koszty projektu wynosiły 2 700,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 96 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 23 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 7 MWh/rok. Termin realizacji: lata 2016-2020. Według stanu na sierpień 2019 r. wykonano dokumentację projektową oraz modernizację kotłowni w budynku. Powodem niezrealizowania pozostałego zakresu projektu był brak środków finansowych (brak dofinansowania). Wydatkowane środki finansowe na realizację projektu wynosiły 197,8 tys. zł wg stanu na 14 sierpnia 2019 r.

Projekt nr 5 Termomodernizacja budynku Domu Pomocy Społecznej w Jaworznie¹⁰⁴

Projekt obejmował termomodernizację budynku DPS¹⁰⁵ oraz montaż instalacji OZE. Przewidywana była zabudowa kolektorów słonecznych. Szacunkowe koszty projektu wynosiły 3 500,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 274 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 58 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji

¹⁰⁴ Zwanego dalej „DPS”.

¹⁰⁵ W zakresie termomodernizacji realizowane miały być w szczególności działania: wymiana stolarki drzwiowej i okiennej, ocieplenie stropów.

energii z OZE – 13 MWh/rok. Termin realizacji: lata 2016-2017. W ramach realizacji projektu zostały złożone dwa wnioski o dofinansowanie ze środków zewnętrznych: 1) w konkursie ogłoszonym przez Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego¹⁰⁶ w dniu 29 listopada 2017 r. w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2014-2020¹⁰⁷, 2) w konkursie ogłoszonym przez UMWS w dniu 27 kwietnia 2018 r. w ramach RPOWSL¹⁰⁸. Wartość całkowita projektu w obu wnioskach wynosiła 1 995,0 tys. zł (w tym: dofinansowanie z Unii Europejskiej 1 688,8 tys. zł, z budżetu państwa 198,7 tys. zł i wkład własny 107,5 tys. zł. Naczelnik Wydziału Zarządzania Funduszami i Strategii poinformowała, że przyczyną przekroczenia terminu realizacji projektu był fakt, iż konkurs na dofinansowanie został ogłoszony dopiero w listopadzie 2017 r. (...). Zgodnie z informacją Instytucji Zarządzającej, z powodu złożoności procesu oceny wniosków o dofinansowanie uległ zmianie termin rozstrzygnięcia naboru na sierpień 2019 r.

Projekt nr 6 *Termomodernizacja w budynku Komendy Państwowej Straży Pożarnej*¹⁰⁹

Projekt obejmował kompleksową termomodernizację budynku Komendy PSP w Jaworznie, tj. wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, ocieplenie ścian i stropów. Koszt projektu oszacowano na 391,0 tys. zł. Termin realizacji: 2014-2015. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 166 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 55 Mg CO₂/rok. Projekt został zrealizowany w 2015 r. W ramach inwestycji docieplono dach i ściany 4 budynków, wymieniono stare bramy garażowe na bramy otwierane automatycznie¹¹⁰, ponadto wymieniono wszystkie źródła oświetlenia na energooszczędne (typu LED), zmodernizowano instalację wentylacyjną – wykonano instalację mechaniczną z odzyskiem ciepła, zamontowano instalację solarną w celu zapewnienia dostawy ciepłej wody, zmodernizowano instalację centralnego ogrzewania.¹¹¹ Koszt całej inwestycji wyniósł 1 914,9 tys. zł (w tym 1 814,9 tys. zł – dotacja z NFOŚiGW i 10 000,00 zł – środki własne).

Projekt nr 7 *Termomodernizacja, modernizacja kotłowni oraz zabudowa OZE w budynkach Ochotniczej Straży Pożarnej*¹¹² w osiedlach Długoszyn, Ciężkowice, Byczyna i Jeleń

W budynkach OSP w Długoszynie, Byczynie i Jeleniu wykonano planowaną modernizację częściowo., natomiast w budynku OSP w Ciężkowicach nie wykonano zaplanowanych prac. Przewidywany koszt całego projektu wynosił 906,5 tys. zł. Wg stanu na sierpień 2019 r. na realizację całego projektu wydatkowano 620,4 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 220 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 194 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE 137 MWh/rok. Ostateczny termin realizacji całego projektu przewidziano na 2018 r. Przyczyną niezrealizowania całości prac w ww. budynkach OSP oraz opóźnień w ich realizacji był brak środków finansowych.

Projekt nr 8 *Termomodernizacja, zabudowa OZE oraz budowa lokalnej kotłowni gazowej w budynku Samotnych Matek*

¹⁰⁶ Zwany dalej „UMWS”.

¹⁰⁷ Zwanego dalej „RPOWSL”, nr naboru: RPSL.04.03.04-IZ.01-24-224/17. Nr wniosku o dofinansowanie: WND-RPSL.04.03.04-24-0320/18-002.

¹⁰⁸ Nr naboru: RPSL.04.03.01-IZ.01-24-257/18. Nr wniosku o dofinansowanie: WND-RPSL.04.03.01-24-06AF/18-003.

¹⁰⁹ Zwanej dalej „PSP”.

¹¹⁰ Z pełną automatyką oraz sterowaniem ze stanowiska kierowania.

¹¹¹ Nowe grzejniki, regulatory.

¹¹² Zwanej dalej „OSP”.

Projekt obejmował kompleksową termomodernizację¹¹³ budynku Samotnych Matek oraz montaż instalacji OZE - zabudowa kolektorów słonecznych oraz ogniw fotowoltaicznych i budowę lokalnej kotłowni gazowej. Planowany koszt projektu: 417,0 tys. zł. Termin realizacji: lata 2017-2019. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 44 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 21 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 13 MWh/rok. Projekt nie został zrealizowany z powodu braku środków finansowych.

Projekt nr 9 *Zabudowa OZE w budynku Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego*¹¹⁴ i *Poradni Psychologiczno - Pedagogicznej*

Projekt obejmował montaż instalacji OZE. Planowany koszt projektu: 71,0 tys. zł. Termin realizacji: 2017 r. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie emisji CO₂ – 3 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 4 MWh/rok. Projekt nie został zrealizowany z powodu braku środków finansowych.

Projekt nr 10 *Termomodernizacja, modernizacja kotłowni oraz zabudowa OZE w budynkach Zespołu Lecznictwa Otwartego Sp. z o.o.*¹¹⁵

Projekt obejmował termomodernizację: budynku Zarządu Zakładu Lecznictwa Otwartego, Przychodni w Szczakowej, Przychodni Podwale, Przychodni Jeleń, Przychodni Byczyna i Przychodni Leopold.

Przewidywany koszt całego projektu wynosił 2 448,1 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 to: ograniczenie KZE – 658 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 468 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 360 MWh/rok. Termin realizacji całego projektu – do końca 2018 r. Pracownicy Urzędu nie posiadali informacji na temat realizacji projektu w Przychodniach w Szczakowej i Jeleniu, z powodu, jak wyjaśnił Kierownik RUK w BGK, braku Koordynatora ds. PGN. W pozostałych Przychodniach projekt nie został zrealizowany z powodu braku możliwości sfinansowania zadania ze środków własnych i trudności w pozyskaniu funduszy zewnętrznych.

Projekt nr 11 *Termomodernizacja budynków szkół i przedszkoli w Jaworznie wraz z odnawialnym źródłem energii*

Etap I i II – obejmował: termomodernizację następujących placówek oświatowych: Szkoły Podstawowej nr 14, Szkoły Podstawowej nr 5, Szkoły Podstawowej nr 7, Szkoły Podstawowej nr 15, Szkoły Podstawowej nr 16, Przedszkola Miejskiego nr 2, Przedszkola Miejskiego nr 4, Przedszkola Miejskiego nr 9, Przedszkola Miejskiego nr 12, Gimnazjum nr 11, I Liceum Ogólnokształcącego, Zespołu Szkół Ogólnokształcących, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 oraz Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 2. Zaplanowano zakończenie realizacji etapu I i II projektu w 2021 r.

Wykonano planowaną termomodernizację w całości w Szkole Podstawowej nr 14, Szkole Podstawowej nr 16, Przedszkolu Miejskim nr 2, W budynkach Szkoły Podstawowej nr 5 i Gimnazjum nr 11 prace termomodernizacyjne zostały prawie zakończone. Według stanu na 29 lipca 2019 r. zakończenie prac zaplanowano na sierpień 2019 r. W przypadku Przedszkola Miejskiego nr 9 Złożono wniosek o dofinansowanie zadania. Wniosek był w trakcie oceny przez IZ RPO WSL.

Projekt w budynkach Szkół Podstawowych nr 7 i nr 15, w Przedszkolach Miejskich nr 4 i nr 12, w budynkach I Liceum Ogólnokształcącego i Zespołu Szkół Ogólnokształcących, w budynku Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych nr 4 i w budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego nr 2 nie został zrealizowany. Kierownik RUK w BGK podał, że: *Wskazany termin realizacji jest terminem*

¹¹³ Wymianę stolarki drzwiowej i okiennej, ocieplenie ścian i stropów.

¹¹⁴ Zwanego dalej „PINB”.

¹¹⁵ Zwanego dalej „ZLO”.

orientacyjnym. Plan jest realizowany w miarę możliwości finansowych Gminy Jaworzno, z uwzględnieniem i w powiązaniu z możliwościami uzyskania dofinansowania w ramach ogłoszonych programów i konkursów.

Przewidywany koszt I i II etapu projektu wynosił łącznie 29 390,0 tys. zł (w tym 8 080,0 tys. zł – I etap, 21 310,0 tys. zł – II etap). W ramach realizacji ww. etapów wydatkowano ogółem 6 633,9 tys. zł, tj. 22,57% zaplanowanych środków. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020: zaplanowany w I etapie to: ograniczenie KZE – 2 658 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 892 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 18 MWh/rok, w II etapie: odpowiednio: 2 663 MWh/rok, 904 892 Mg CO₂/rok i 0 MWh/rok.

Etap III - obejmował kompleksową termomodernizację 17 placówek oświatowych. Termin realizacji: lata 2017-2020. Planowany koszt: 24 631,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020 zaplanowany w III etapie projektu to: ograniczenie KZE – 2 728 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 865 Mg CO₂/rok. Etap III projektu nie został zrealizowany. Działający z upoważnienia Prezydenta Kierownik RUK w BGK wyjaśnił, że: *Wskazany termin realizacji jest terminem orientacyjnym. Plan jest realizowany w miarę możliwości finansowych Gminy Jaworzno, z uwzględnieniem i w powiązaniu z możliwościami uzyskania dofinansowania w ramach ogłoszonych programów i konkursów.*

Projekt nr 12 *Termomodernizacja budynków, modernizacja instalacji c.o. oraz zabudowa OZE w budynku Szkoły Podstawowej nr 19*

Projekt obejmował termomodernizację (ocieplenie ścian i stropów) oraz montaż instalacji OZE (zabudowa kolektorów słonecznych oraz pomp ciepła), modernizację instalacji centralnego ogrzewania wraz z węzłem cieplnym oraz audyt energetyczny. Termin realizacji: rok 2016. Planowany koszt: 468,5 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020: ograniczenie KZE – 15 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 21 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 110 MWh/rok. Projekt został zakończony w 2017 r. Na realizację projektu wydatkowano 3 604,6 tys. zł.

Projekt nr 13 *Termomodernizacja budynku Centrum Kultury „Teatr Sztuk” w Jaworznie*

Realizacja projektu: lata 2019-2020. Planowany koszt: 85,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020: ograniczenie KZE – 14 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 5 Mg CO₂/rok. Realizacja projektu nie została rozpoczęta ze względu na brak środków finansowych.

Projekt nr 24 *Termomodernizacja budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Jaworznie*

Termin realizacji: do końca 2020 r. Przewidywany koszt projektu; 3 000,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020: ograniczenie KZE – 521 MWh/rok, ograniczenie emisji CO₂ – 303 Mg CO₂/rok i wzrost produkcji energii z OZE – 200 MWh/rok. Pracownicy Urzędu nie posiadali informacji na temat realizacji ww. projektu, z powodu - jak podali – niepowołania Koordynatora ds. PGN.

Projekt nr 36 *Modernizacja oświetlenia na terenie miasta w kierunku jego energooszczędności*

Planowany termin realizacji: do końca 2020 r., koszt: 10 000,0 tys. zł. Potencjalny efekt ekologiczny do roku 2020: ograniczenie KZE – 920 MWh/rok i ograniczenie emisji CO₂ – 747 Mg CO₂/rok. Realizacja projektu nie została rozpoczęta. Kierownik RUK w BGK podał, iż prowadzone są rozmowy z Tauron Dystrybucja, który jest właścicielem znacznej ilości punktów świetlnych (84%).

(akta kontroli str. 1492-1493, 1593-1620, 1651-1680, 1810-1873, 2293-2294)

Podsumowując, spośród 15 omówionych wyżej projektów zamieszczonych w PGN: 2 zrealizowano w całości¹¹⁶, 2 zrealizowano częściowo z opóźnieniem¹¹⁷, 3 projekty były w trakcie realizacji (z opóźnieniem)¹¹⁸, 1 projekt był w trakcie realizacji (bez opóźnienia)¹¹⁹, w przypadku 2 projektów realizacja nie została rozpoczęta, ale nie było jeszcze opóźnienia¹²⁰, 2 projektów nie realizowano w ogóle¹²¹, 1 projekt¹²², obejmujący termomodernizację 6 przychodni, nie został w ogóle zrealizowany w 4 przychodniach. Pracownicy Urzędu nie posiadali żadnych informacji na temat realizacji ww. projektu w 2 przychodniach oraz o realizacji 2 projektów: termomodernizacji: hali sportowej i budynku Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Jaworznie¹²³.

(akta kontroli str. 1810-1873)

W PGN założono funkcjonowanie systemu monitoringu tego programu. Założono powołanie Koordynatora ds. PGN wchodzącego w skład zespołu roboczego, któremu przypisano prowadzenie stałego monitoringu PGN¹²⁴.

W Mieście nie powołano Koordynatora ds. PGN ani zespołu roboczego, co przedstawiono w dalszej części wystąpienia pokontrolnego, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 1065-1068, 1641-1642, 1810-1832, 1836-1864, 1870)

W związku z niepełną realizacją projektów zawartych w PGN, NIK zwraca uwagę na potrzebę rozważenia aktualizacji tego programu, z uwzględnieniem możliwości realizacji zakładanych zadań i ich finansowania.

Program ograniczania niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2013-2016

Przyjęto, że w każdym roku obowiązywania programu (lata 2013-2016) zostanie zmodernizowanych po 290 źródeł ciepła (instalacja 190 kotłów węglowych – retortowych i 100 kotłów gazowych) i nastąpi montaż po 120 kolektorów słonecznych. W każdym roku planowano w budynkach indywidualnych wymianę/montaż ogółem 410 źródeł ciepła na ekologiczne, a ogółem w ramach PONE 2013 – 1 640. Źródłem finansowania dla realizacji programu był budżet miasta. Łączny planowany koszt wymiany źródeł ciepła wynosił 17 360,0 tys. zł, w tym dofinansowanie Gminy 3 992,8 tys. zł, po 998,2 tys. zł rocznie.

(akta kontroli str. 2242-2262)

W wyniku realizacji programu w 2015 r. dofinansowano 354 źródła ciepła (w tym: w ramach systemów grzewczych: 66 kotłów gazowych, 240 kotłów węglowych¹²⁵, 6 kotłów na pellet, 2 rekuperatory, 8 pomp ciepła, 2 przyłącza do sieci ciepłowniczej oraz w zakresie uzyskania ciepłej wody użytkowej: 13 pomp ciepła) i 17 kolektorów słonecznych. W stosunku do stanu bazowego (przed realizacją PONE 2013)

¹¹⁶ Projekt nr 6 zrealizowano w terminie, projekt nr 12 z opóźnieniem.

¹¹⁷ Projekt nr 7 i nr 11.

¹¹⁸ Projekt nr 1, nr 3 i nr 5.

¹¹⁹ Projekt nr 4.

¹²⁰ Projekt nr 13 i nr 36.

¹²¹ Projekt nr 8 i nr 9.

¹²² Projekt nr 10.

¹²³ Projekt nr 2 i nr 24.

¹²⁴ W PGN podano, że „(...) Należy ponadto wyznaczyć odpowiedni harmonogram monitoringu efektów działania. Każda jednostka realizująca zadania powinna przekazywać informacje o przebiegu swoich zadań do Koordynatora PGN, odpowiedzialnego za zebranie całości danych, odpowiednią ich analizę oraz sporządzenie raportu. Informacje dotyczące monitoringu realizacji powinny być przekazywane z częstotliwością minimum raz na rok. Również raportowanie powinno być realizowane co roku, za każdy poprzedni rok i obejmować analizę stanu realizacji zadań oraz osiągnięte rezultaty w zakresie redukcji emisji oraz zużycia energii (...).”

¹²⁵ Wymiana starego kotła węglowego na nowy kocioł węglowy z automatycznym podawaniem paliwa.

uzyskano w budynkach i lokalach mieszkalnych objętych programem następujące zmiany emisji substancji szkodliwych dla atmosfery: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 7,3%, CO o 88,9%, NO₂ o 6,5%, emisji pyłu o 47,7%, B(a)P o 87,4% i CO₂ o 31,6%. Kwota dofinansowania wyniosła 837,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 1866-1867, 2263-2286)

W ramach realizacji *PONE 2013* w 2016 r. dofinansowano 369 wniosków na działania związane z zakupem i wymianą ekologicznych źródeł ciepła¹²⁶ oraz montażem kolektorów słonecznych, systemów solarnych oraz pomp ciepła w celu pozyskania ciepłej wody użytkowej. W 2016 r. dofinansowano instalację: 81 kotłów gazowych, 243 automatyczne kotły węglowe, 12 kotłów na pellet, 1 rekuperator, 8 pomp ciepła, 1 przyłączy ciepła sieciowego, 15 pomp ciepła do ciepłej wody użytkowej i 8 kolektorów słonecznych. Kwota dofinansowania wyniosła 881,6 tys. zł. W stosunku do stanu bazowego (sprzed realizacji *PONE 2013*) uzyskano w budynkach i lokalach mieszkalnych objętych programem następujące zmiany emisji substancji szkodliwych dla atmosfery: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 11,9%, CO o 90,0%, wzrost emisji dwutlenku azotu NO₂ o 3,9%, ograniczenie emisji pyłu o 52,5%, B(a)P o 86,9% i CO₂ o 33,3%.

(akta kontroli str. 1876, 2149-2172)

W ramach realizacji *PONE 2013* w latach 2013-2016 *Miasto* dofinansowało ogółem 1 321 inwestycji polegających na wymianie źródła ciepła na niskoemisyjne, w tym: 805 kotłów węglowych, 250 kotłów gazowych, 1 kocioł olejowy, 2 ogrzewania elektryczne, 9 przyłączy ciepła sieciowego, 25 kotłów i kominków na biomasę, 23 pompy ciepła, 48 pomp ciepła do ciepłej wody użytkowej, 152 systemy solarne i 6 rekuperatorów. Ogółem dofinansowanie *Miasta* do ww. inwestycji wyniosło 3 204,4 tys. zł. W stosunku do stanu bazowego uzyskano w budynkach i lokalach mieszkalnych objętych programem następujące zmiany emisji substancji szkodliwych dla atmosfery: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 12,8%, CO o 88,8%, wzrost emisji dwutlenku azotu NO₂ o 2,9%, ograniczenie emisji pyłu o 47,8%, B(a)P o 85,0% i CO₂ o 32,3%.

Przewidywany w *PONE 2013* efekt ekologiczny w odniesieniu do całkowitej niskiej emisji powstającej w budynkach mieszkalnych na obszarze Jaworzna w wyniku realizacji *PONE 2013* miał spowodować na obszarze Jaworzna redukcję poszczególnych zanieczyszczeń w wymiarze: pył całkowity o 10,3%, pył zawieszony PM10 o 10,4%, SO₂ o 5,7%, NO₂ o 1,2%, CO o 16,5%, CO₂ o 5,5% i B(a)P o 17,2%.

Efekty realizacji programu na tle całkowitej niskiej emisji zanieczyszczeń w Jaworznie w stosunku do stanu bazowego przedstawiły się następująco: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 1,9% (o 3,8% mniej, niż zakładano), CO o 16,2% (o 0,3% mniej), wzrost emisji dwutlenku azotu NO₂ o 0,4%, ograniczenie emisji pyłu o 6,8% (o 3,5% mniej niż szacowano), B(a)P o 14,9% (o 2,3% mniej) i CO₂ o 4,5% (o 1% mniej).

(akta kontroli str. 2173-2190, 2260)

Program ograniczania niskiej emisji na terenie miasta Jaworzna na lata 2017-2020

Przyjęto, że w każdym roku obowiązywania programu (lata 2017-2020) zostanie zmodernizowanych po 280 źródeł ciepła (instalacja 210 kotłów węglowych – retortowych i 70 kotłów gazowych) i nastąpi montaż po 60 technologii OZE do ciepłej wody użytkowej. W każdym roku planowano ogółem w budynkach indywidualnych wymianę/montaż 340 źródeł ciepła na ekologiczne, a ogółem

¹²⁶ M.in. kotłów węglowych z automatycznym dozownikiem paliwa 5 klasy, kotłów gazowych i na biomasę.

w ramach *PONE 2017* – 1 360. Źródłem finansowania dla realizacji programu był budżet miasta. Łączny planowany koszt wymiany źródeł ciepła wynosił 14 080,0 tys. zł, w tym dofinansowanie *Miasta* 3 238,4 tys. zł, po 809,6 tys. zł rocznie. Planowany efekt ekologiczny w odniesieniu do całkowitej niskiej emisji powstającej w budynkach mieszkalnych na obszarze Jaworzna w wyniku realizacji *PONE 2017* miał spowodować na obszarze Jaworzna redukcję poszczególnych zanieczyszczeń w wymiarze: pył całkowity o 9,4%, pył zawieszony PM10 o 9,2%, SO₂ o 6,3%, NO₂ o 1,0%, CO o 19,5%, CO₂ o 6,8% i B(a)P o 15,1%.

(akta kontroli str. 1786, 1793-1794)

W ramach realizacji *PONE 2017* w 2017 r. dofinansowano 350 wniosków na działania związane z zakupem i wymianą źródeł ciepła oraz montażem kolektorów słonecznych, systemów solarnych oraz pomp ciepła w celu pozyskania ciepłej wody użytkowej.

W 2017 r. dofinansowano instalacje: 147 kotłów gazowych, 136 automatycznych kotłów węglowych, 16 kotłów na pellety, 3 rekuperatory, 22 pompy ciepła, 2 przyłącza ciepła sieciowego, 16 pomp ciepła do ciepłej wody użytkowej, 5 kolektorów słonecznych i 3 ogniwa fotowoltaiczne. W stosunku do stanu bazowego (sprzed realizacji *PONE 2017*) uzyskano w budynkach i lokalach mieszkalnych objętych programem następujące zmiany emisji substancji szkodliwych dla atmosfery: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 55,1%, CO o 97,6%, NO₂ o 23,7%, emisji pyłu o 84,2%, B(a)P o 88,2% i CO₂ o 40,2%. Kwota dofinansowania wyniosła 917,9 tys. zł.

(akta kontroli str. 1786, 2191-2215)

W wyniku realizacji ww. programu w 2018 r. dofinansowano 375 źródła ciepła, w tym: w ramach systemów grzewczych: 182 kotłów gazowych, 139 kotłów węglowych, 23 kotły na pellet, 1 rekuperator, 16 pomp ciepła, 2 przyłącza do sieci ciepłowniczej, 4 systemy elektryczne oraz w zakresie uzyskania ciepłej wody użytkowej: 6 pomp ciepła i 1 kolektor słoneczny i 1 ogniwo fotowoltaiczne. W stosunku do stanu bazowego uzyskano w budynkach i lokalach mieszkalnych objętych programem następujące zmiany emisji substancji szkodliwych dla atmosfery: ograniczenie emisji dwutlenku siarki SO₂ o 58,8%, CO o 97,0%, NO₂ o 37,3%, emisji pyłu o 83,6%, B(a)P o 90,0% i CO₂ o 39,5%. Kwota dofinansowania wyniosła 992,1 tys. zł.

(akta kontroli str. 1867, 2085-2112)

W wyniku realizacji *PONE 2017* w I półroczu 2019 r. dofinansowano 111 źródeł ciepła, w tym: w ramach systemów grzewczych: 50 kotłów gazowych, 46 kotłów węglowych, 8 kotłów na pellet, 4 pompy ciepła, 2 przyłącza do sieci ciepłowniczej oraz w zakresie uzyskania ciepłej wody użytkowej: 1 pompę ciepła. Kwota dofinansowania wyniosła 304,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 1867, 2287-2289)

W ramach realizacji *PONE 2013* i *PONE 2017* w okresie objętym kontrolą nie wystąpił żaden przypadek niezakwalifikowania zgłaszających się o dofinansowanie do wymiany niskoemisyjnych źródeł ciepła na ekologiczne systemy grzewcze, z uwagi na odmowę przyłączenia do sieci gazowej przez jej dystrybutora. Naczelnik Wydziału Ochrony Środowiska wyjaśniła, że *Osoby fizyczne, które zrezygnowały z dofinansowania w ramach ww. programów, jako najczęstszy powód podawały brak środków finansowych na pokrycie w części własnej planowanych robót oraz niedotrzymanie w danym roku kalendarzowym terminów montażu źródła ciepła przez wykonawców.*

(akta kontroli str. 2290-2291)

Zgodnie z informacją Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska: *W Jaworznie nie były prowadzone pomiary zanieczyszczeń powietrza. Wyniki dla dwutlenku azotu, dwutlenku siarki i pyłu zawieszonego PM10 zostały ustalone na podstawie wyników matematycznego modelowania transportu i przemian substancji w powietrzu. Średnioroczne stężenie zanieczyszczeń w Jaworznie (uzyskane metodą modelowania) mierzone w latach 2014-2018 przedstawiało się następująco:*

- PM10: w 2015 r. 37,0 µg/m³, 2016 r. 36,1 µg/m³, 2017 r. 40,5 µg/m³ i w 2018 r. 37,2 µg/m³ (w okresie objętym kontrolą stężenie zwiększyło się o 0,5%);
- Dwutlenek azotu: w 2015 r. 26,0 µg/m³, 2016 r. 23,0 µg/m³, 2017 r. 25,0 µg/m³ i w 2018 r. 22,0 µg/m³ (w okresie objętym kontrolą stężenie zmniejszyło się o 15,4%);
- Dwutlenek siarki: w 2015 r. 14,0 µg/m³, 2016 r. 13,0 µg/m³, 2017 r. 14,0 µg/m³ i w 2018 r. 10,0 µg/m³ (w okresie objętym kontrolą stężenie zmniejszyło się o 28,6%).

W rocznych ocenach jakości powietrza ze względu na ochronę zdrowia ludzi, obejmujących lata 2014-2018, Jaworzno zostało zaliczone do obszaru przekroczeń:

- poziomu dopuszczalnego średniorocznego pyłu zawieszonego PM 2,5 wynoszącego 25 µg/m³ i 20 µg/m³ (od 2020 r.),
- poziomu dopuszczalnego średniorocznego pyłu zawieszonego PM10 wynoszącego 40 µg/m³,
- liczby dni ze stężeniami dobowymi pyłu zawieszonego PM 10 wyższymi, niż 50 µg/m³,
- poziomu docelowego dla średniorocznego stężenia benzo(a)pirenu, wynoszącego 1 ng/m³.

(akta kontroli str. 2348-2353)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

W Urzędzie nie prowadzono monitoringu realizacji działań określonych w PGN, gdyż nie powołano grupy roboczej i wchodzącego w jej skład Koordynatora ds. PGN, których zadaniem miało być prowadzenie stałego monitoringu tego programu, wymaganych wytycznymi zawartymi w rozdziale 15 PGN: System monitoringu i oceny.

Nie monitorowano również – w stosunku do wszystkich projektów zawartych w PGN - rocznych¹²⁷ efektów ekologicznych (ograniczenia zużycia energii i emisji CO₂ oraz wzrostu energii OZE) realizacji tych projektów. Powołanie grupy roboczej, w tym Koordynatora ds. PGN przewidywały zapisy PGN, odnoszące się do monitoringu jego realizacji. W PGN podano również, że monitoring stanu przygotowania do realizacji projektów i rzeczowej ich realizacji winien być przedmiotem raportowania dla RM przynajmniej raz w roku.

Spośród 15 projektów mających na celu obniżenie poziomu zanieczyszczeń, dla których „zarządcą” była Gmina, BGK nie posiadało żadnej wiedzy na temat stanu realizacji dwóch¹²⁸ oraz częściową wiedzę o jednym¹²⁹. Roczne raporty dla RM z realizacji PGN nie były sporządzane.

(akta kontroli str. 1065-1068, 1810-1832, 1836-1864, 1870)

Działający z upoważnienia Prezydenta Kierownik RUK w BGK wyjaśnił, m.in. że *Aktualnie Gmina Jaworzno jest na etapie powołania Koordynatora ds. Planu*

¹²⁷ Na koniec 2017 i 2018 r.

¹²⁸ Projekty: nr 2, 24.

¹²⁹ Projekt nr 10.

Gospodarki Niskoemisyjnej. Dotychczas nie został wyłoniiony z powodów braków kadrowych. Na chwilę obecną realizacja Planu Gospodarki Niskoemisyjnej nie była monitorowana (brak rocznych wskaźników ekologicznych) oraz nie sporządzono raportów z realizacji PGN-u dla Rady Miejskiej w Jaworznie.

(akta kontroli str. 1065-1068)

OCENA CZĄSTKOWA

W Mieście prawidłowo podejmowano działania ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko procesów dostaw ciepła, energii elektrycznej i gazu. Część (37%) zadań nie została jednak zrealizowana zgodnie z założeniami przyjętymi w dokumentach strategicznych Miasta. Wskutek niezapewnienia monitoringu realizacji PGN, nie jest możliwa także ocena skuteczności podejmowanych działań. Realizacja programów ograniczenia niskiej emisji obowiązujących w okresie objętym kontrolą nie spowodowała osiągnięcia zakładanych efektów ekologicznych.

OBSZAR

Działania w zakresie udziału klastrów energii w zapewnieniu lokalnego bezpieczeństwa energetycznego

Opis stanu faktycznego

W okresie objętym kontrolą *Miasto* nie było członkiem klastra energii.

(akta kontroli str. 1063-1064)

Działający z upoważnienia *Prezydenta* Kierownik *RUK* w *BGK* wyjaśnił, że: *Aktualnie Gmina Jaworzno nie widzi potrzeby zaangażowania się w działalność klastra energii, ze względu na lokalne uwarunkowania energetyczne i niewielkie korzyści płynące z udziału w klastrze.*

(akta kontroli str. 1065-1068)

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

NIK odstępuje od sformułowania oceny w ww. zakresie, ze względu na niezaangażowanie *Miasta* w działalność klastra energii.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

NIK zwraca uwagę na konieczność:

- Przygotowywania i przekazywania *RM* projektów uchwał dotyczących przyjęcia założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe w terminach umożliwiających ich uchwalenie zgodnie z obowiązującymi przepisami.
- Zintensyfikowania działań w zakresie ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko procesów dostaw ciepła, energii elektrycznej i gazu, ze względu na niewystarczający poziom osiąganych efektów ekologicznych zakładanych w dokumentach strategicznych.

Wniosek

NIK wnosi o zapewnienie monitoringu realizacji zadań wyszczególnionych w *PGN*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 31 października 2019 r.

Kontroler
Anna Loppe

Gł. specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach

.....